

megbotlik
billen
zuhan
függőlegesen
szentsége dől
derékszögek
törvénye törik
átlók kiszakadnak
roppanó sarkokból
a poros föld csókja
arcodon
lila foltot hagyott
csend lett
véres izzadtság csepp
hullt az útra
Isten homlokáról

(Orbán Péter)

XXXI. évfolyam 4. szám
2024. április

Bulányi Gy.: Aki életét gyűlöli...	5537
R. Schwager: Jézus kersztáldozásának...	5540
Bulányi Gy.: Dialógus Istenről	5541
Farkas I.: Jel, jelen, jelenlét	5545
Metzger B.: Éljen Sztálin,...	5549
VERSEK	5551
Ch. Feldman: Feljelentés	5552
D. Krisnamúrti: Napló	5553
Farkas I.: Megőrök	5554
Kovács L.: Irgalom és...	5557
Sajgó Sz.: Búcsú...	5559

« Az emberi elköteleződés folyóirata – családkért,

nemzetünkért, mindenkiért. Isten Örszága megvalósulásáért »

...b. Jézus fokozatosan, mondhatni módszeresen készíti tanítványait az utolsó napokra, a végső órákra, hogy a harmadik húsvétről hazamennek. Galileában kétszer is mondja nekik, mi vár reá, hogy sokat kell majd szenvednie a vénektől, írástudóktól, papi fejedelmektől és megöletnie..."(Mt 16,21). Mikor először mondja, tiltakoznak ellene. Jézus azonban kemény szavakkal inti le Pétert: "Távozz tőlem Sátán!"(Mt 16,23) Mikor másodszor közli velük "igen nagyon megszorodának tőle"(Mt 17,21). Nem értik, miért kell az Isten Fiának szenvednie, de emlékeznek még múltkori kemény szavára, így hát nem merik őt kérdezni, inkább hallgatnak (Mk 9,31;Lk 9,45). Mikor azután elkövetkezett az utolsó húsvét az úton fel, Jeruzsálem felé Jerikó közelében. Jézus magához vonja külön a tizenkettőt, akik akkor már "félve és aggódva" követik őt (Mk 10, 32) és részletesen elmondja nekik, mi fog történni vele, mit is jelent ez a "megölés" közelebről, amelyről szólott nekik, mi fog történni vele. Mit is jelent az a megölés közelebről, amelyről szólott nekik már Galileában. A papi fejedelmek, vének, írástudók halálra ítélik, átadják a pogányoknak, akik aztán bántalmazzák, megcsúfolják, megköpdösik, megostorozzák, s végül is keresztre feszítik (Mt 20,19; Lk 18,32-35) "ők azonban mit sem értenek ezekből,

BULÁNYI GYÖRGY

AKI ÉLETÉT GYŰLÖLI E VILÁGON

Foszd ki önmagad!

...a. Krisztus közöttünk töltött három esztendejének gazdagságából elég ennyi, hogy megsejtsük benne a barlang, a menekülés, a rejtettség-vonal folytatását és továbbfejlődése napok, a Golgota felé és jöjjön most már a harmadik Krisztus-kép. A mindentadó Krisztus tökéletes önkifosztása. A polgár kihagyta a maga képsorozatából a golgotai Krisztust, nem vállalt vele közösséget. Nem, mert az áldozat a mindentadás rettenetessége a szeretet örültsége itt a legletagadhatatlanabbul világos. Itt ad oda Krisztus mindent kikarikázhatatlan és ki nem ügyeskedhető, ki nem magyarázható brutális valósággal, hogy Úgy, hogy semmi sem marad. úgy, hogy mire majd eljut a végső szóhoz, még azt se mondhasa: értetek halok meg.

nem értették a mondottakat"(Lk18,34). Jézus pedig megy értetlenül, még a tizenkettőtől sem értve, magányosan, embertelenül, egyedül akart végzete, a Golgota felé.

...c. A tanítványok egyelőre a dicsőséges földi Messiás-országról ábrándoznak s a nagyhét első napjai semmit sem is mutatnak az elkövetkező végből. Jézus halad a győzelem felé, úgy ahogy azt a tanítványok is akarták. Pálmák és üdvívalgás fogadják. Izrael bevonuló királyát: Hozsanna, áldott a király, ki az Úr nevében jó, áldott a mi atyánknak, Dávidnak országa, amely ime jó, hozsanna a magasságban (Mk 11,10;Lk 19,38). A farizeusok döbbenve ezt a nekik oly mélységesen megszégyenítő és a legsúlyosabb politikai következményekkel járható felvonulást.: "utána megy az egész világ!" (Jn 12,19) Szólnak tehát Krisztusnak, feddje meg tanítványait. Mire Krisztus meg nem hőkölve győzelmű útján: "ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani!"(Lk 19,40) Ezután sem torpan meg. Bemegy a templomba, felforgatva a szokást: kiűzi az árusokat a templomból. A gyermekek hozsannát kiáltanak neki, mint messiásnak bent a templomban. A farizeusok újból szólnak Krisztusnak, ne engedje. Ű azonban magára idézi a zsolnárnak Istenről mondott szavait: "sohasem olvastátok-e, hogy a kisdedek és csecsemők szájából készítsék a dicséretet!" (Mt 21,15). A nép csodálata egyre nő a győzelem felé haladó Jézus iránt, csüggenek rajta! (Lk 19,48).

...d. A negyedik napon aztán felelősségre vonják Jézust a történelemért a papi fejedelmek és a nép vénei Mi jogon teszi ezt? Krisztus egy ellenkérdéssel, melyre képtelenek felelni, elhallgattatja őket, majd példabeszédek mondásával és megfejtésével ellentámadásba megy át s már zuhognak is a példabeszédek végén a konklúziók a papi fejedelmek és vének fejére: "bizony mondom nektek a vámosok és a parázna személyek megelőznek titeket az Isten Országában!"(Mt 21,31) ... ezért mondom nektek, hogy elvételük töletek az Isten országa... sohasem olvastátok az Írásokban, hogy a kő, amelyet az építők megvetettek, köve lesz szegeletnek... és aki erre a kőre esik összezúródik, akikre pedig ráesik, szétmorzsolja őket?" (Mt 21,42-44). Addig folytatja, amíg megszégyenülve, vagy éppen a néptől félve el nem oldalognak szép sorjában. Kimennek és tanácsot tartanak. Heródiáusok, szaduceusok, farizeusok fogós kérdéseket eszelnek ki és mennek hozzá vissza egyenként. Sorba szégyenülnek meg és egyik farizeus a vitz alatt átpártol Jézushoz a kisértők szégyenére (Mk 12,33-34). Jézus ismét ellentámadásba megy át. Ű kérdez és a kisértők nem tudnak felelni s a hallgatásukban benne van a megoldás az általuk alapkérdésekre, mi jogon teszi mindezt Krisztus. Annak a jogán, hogy ő a Messiás S mindez

bent a templomban, a kérdezők otthonában, hatalmuk színhelyén, nagy sereg előtt. A nép látható tetszéssel figyel Jézus győzelmét, az acsarkodók megszégyenülését (Mk 12,37).

e. Immár győzelmének tetőfokán áll Krisztus. Minden ellenfelét legyőzve megszégyenítve elmondja nyolcjajos, nagy beszédét a templomban, a nép színe előtt, annak füle hallatára. A beszédet, amellyel végérvényesen becsukja maga mögött a farizeusok- és az élet ajtaját. Nyílt kenyértörés minden okosságot és óvatosságot félretevő esztelen szembeszállás a hatalommal. Egy védtelen ember, aki kardot nem fog rántani a maga védelmére, végsőkig alázza a templom hivatalos tanítóit a templomban, a templom népe előtt: "tetteik szerint ne cselekedjete...bezárták a mennyek országát...jaj nektek, mert megeszitek az özvegyek házeit, hosszú imádságokat mondván... vak vezetők... tizedet adtok... de elhagyjátok, ami fontosabb, az irgalmasságot, hasonlók vagytok a fehérre meszelt sírokhoz, fiai vagytok a próféták gyilkosainak... (Mt 23) Hová még? Quosque? Itt már nincs tovább Már csak az lehet, ami két nap múlva majd megtörténik: "A próféták közül "némelyeket majd... keresztre feszitek "(Mt 23,34) és Jézus kivonul a templomból, felmegy az Olajfák hegyére, hogy beszéljen a tizenkettőnek a sorsról, amely a prófétagyilkos városra eljövendő Jézus sorsa megvan pecsételve. Ellenfelei előtt nyilvánvaló, nincs idő további vesztegetésre. Vagy, vagy, vagy ők vagy Jézus! Valakinek pusztulnia kell! Ha el nem pusztítják a názáretit, ők maguk pusztulnak. Megtartják tehát az utolsó, végső tanácsot, hogy "megöljék őt"(Mt 26,4).

...f. Közben megindul a végkifejlet felé Jézus benső drámája is. Tudja, hogy minden győzelmű lépés egy lépéssel közelebb viszi védtelenségéhez végső nagy megszégyenüléséhez. A nagyszerda délutáni utolsó templomi beszéden (Jn 12,13) már előmlik a vég irtózata. Prelúdium ez már az utolsó órák szenvedéséhez. Itt vannak már az első futamok abból a nem közönséges viharú zeneműből, amely majd vért izzaszt belőle a Golgotán. Fülöp és András szólnak Jézusnak: a hellének is szeretnék hallani. Jézus, aki csak Izrael elveszett juhához küldetett (Mt 15,24) tudja, hogy itt az óra, az utolsó s megkezdte utolsó, nyilvános beszédét éppen ezzel a belátással: "eljött az óra, hogy megdicsőíttessék az Emberfia (Jn 12,23). Soha jobbkor! az egész nép, tanítványai boldogan sűrögnek-nyüzsögnek körötte, ellenfelei legyőzve, már a pogányok is hallani akarják szavait. Jöhet a megdicsőülés! Igen, de a szeretetben. A mindenkiért való mindent adásban! S itt a nagy fordulat, amelyet nem ért meg majd senki, csak az, aki Jézussal egy az Atya, aki szózáttal felel majd a beszéd folyamán a

fiúnak. Jézus pedig elkezd mondani a megdicsőülést. Hogyan is alakul ki az ő dicsősége, messiási országa. Kezdi kétszeres bizonnyal és megmerevednek a hallgatók arcizmai: ha csak a földre esett gabonaszem el nem hal... Nem tudják mire vélni a szót, miért mondja, hiszen királyság készül itt, földre mennie és meghalnia? Miért volna úgy a messiási országban, mint a növényvilágban, miért fakadna a halálból az élet? s még tovább maradnak és bosszúsra torzulnak az arcok, mikor folytatja: aki életét gyűlöli a világon... Ha szelídebb fogalmazásban is, de mondotta ezt már sokszor. Miért most? A győzelem órájában? merevülnek és kövülnek az arcok, mikor bejelenti, hogy ez az út mindenki számára, ki őt követni akarja. Már fordul is el tőle a nép, már érvelni kell ellene, már megtagadja messiás voltát. Jézus érzi már tekintetükben, a bírásból, hatalomból való messiási ország reményében megcsalódott emberek szemében érzi már a hideget s a nagypénteki feszítést meg-et. S ebben a közegtelenségben és embertelen társalanságban reáteherlik az ő lelkére is ... borzalmas súlya, Hogy földre kell esnie, hogy gyűlölnie kell az életét. Neki, aki szintén ember, élőlény, élni akaró, földre kell esie, gyűlölnie kell az életét az értetlen és rokontalan nép között. Megáll a beszédben. "Most az én lelkem megzavarodott és nem tudom, hogy mit mondjak. Mit mondjon, hogyan folytassa, mikor itt egy a folytatás: el kell menni magányosan és meggyalázottan szép, ifjú életével a halálba, Hogyan tartson ő most a nagy vágyódó hellén tömegnek és a templom népének szónoklatot?! Nescio quid dicam. Egyet tud. Csak egyet, hogy menekülni kell a borzalom elől, bele kell esni a földre, nem gyűlölni az életet, megőrizni, megtartani, élni. A megkínzott Isten-ember felfohászkodik Atyjához, Istenéhez: Pater, salvifica me ex hec hora! Atyám, ments meg! Leadja a védjelt. Engedj ki engem, engem „hadd vigyen el engem Atyám kapujára..." (népdal) De csak egy percig tart a megrendülés. Ezúttal csak egy percig. Tudja, hogy folytatni kell a beszédet. Beszél tehát: "De hiszen azért jöttem ez órára" Majd folytatja: Ha fölemeltetem a földről, mindeneket magamhoz, vonzok! Hiába immár: a tömeg már elfordult tőle. Ígéretét semmibe veszik. Nem kell. Megtagadják őt. Úgy rejti el magát előlük.

...g. Jézus pedig megy tovább azzal, hogy az Atyához intézett emberileg oly mélyen érthető kérése istenileg érthetetlen. Érthetetlen, hiszen ezért jött el, ezért küldetett, hogy megmutassa, hogy tudja gyűlölni önmagát, aki szeret.

Vedd el tőlem a poharat...!

...a. A húsvéti bárány elfogyasztása után Jézus kezében ott van Jézus. ott van és elosztja, szétosztja

önmagát. Még él, még szól, de már nyújtja önmagát elemésztsére, asszimilációra: vegyétek és egyétek és igyatok ebből mindnyájan! Aki a kezében van, ez már a feláldozott, odaáldozott Jézus: "az én testem, amely értetek adatik" és "az én vérem, mely sokakért kiotatik" (Mt 26,26-8). Halotti tort ülnek, melyen a halott még élve nyújtja feláldozott önmagát barátainak. Barátainak, akik közül egy majd hóhér-kézre juttatja, akik egy szálig cserben fogják hagyni a veszély órájában, akiknek vezetője majd még azt is le fogja tagadni, hogy valaha látta őt. Mindezt tudja, el nem is rejti, meg is rendül bele a lelke, de azért ő az, aki vigasztal; ne zavarodjék meg a szívetek, nem foglak árván hagyni benneteket. Ne féljete, elmegyek, de ismét hozzátok jövök. Maga indítja el a kis csapatot elfogatásának helyére, ahová majd eljön érte a világ fejedelme, ennek ugyan semmi hatalma nem volna felette, de azért átadja magát neki. hogy megtudja a világ, hogy szereti az Atyát. engedelmesen megteszi, amit reábízott (Jn 14,31). Megteszi és átéli a győzelmet, melyet a borzalmas átadás fog megszerezni neki s a világnak.(Jn 16,11,33) Még egyszer átfut a lelkén majdani árulása, közeli egyedülsége, de úrra lesz megrendülésén: "és én nem vagyok egyedül, mert az Atya velem vagyok (Jn 118,52). Elmondja főpapi imáját, amelyben odaadja, odaszenteli magát az emberiségért: és én értük szentelem magamat...(Jn 17,19) és elérkeznek a getszemáni kertbe.

...b. És most elkövetkezik Jézus benső összetörésének órája. A főpapokon, írástudókon, véneken, farizeusokon, szadduceusokon, heródiánusokon fényes győzelmet arató Krisztus, a meghozsannázott a néptől s pogányoktól körülrajongott Messiás-király, a feláldozandó önmagát előre szétosztó megváltó felejt mindent. Tanítást, főpapságot, királyságot s lesz belőle egyszerű és közönséges ember... Ember, aki élni akar. Aki nem mer meghalni. A Kertben leülteti tanítványait, amíg ő továbbmegy és imádkozik. De hármát kiválaszt közülük, a legkedvesebbeket, s azokat magával viszi társnak, segítőnek. Nem akar egyedül maradni. Szüksége van jelenlétükre, hogy el ne hagyják őt.: "szomorú az én lelkem mindhalálig. Tartsatok itt ki és virraszatok velem! (Mt 26,30) Na hagyjatok magamra, ne aludjatok. A részvétre, a mellette lévőre szomjazó ember mély gyötrelmével mondja majd: "egy óráig nem tudtatok virrasztani velem? De, Mindegy, ha virrasztanak, ha nem a mindent adó Jézusnak, aki eljött bizonyosságot tenni arról, kicsoda az Isten, össze kellett törnie. Kezdődik. Előbbre megy. Egy kőhajításnyira, térdre ereszkedik és elkezd imádkozni. Alapjában úgy, ahogy Dürer rámutatott ...arcra és földre borulva. Földel egyenlővé téve, hosszan elnyúlva, kitárt karral. Mintha már keresztre volna szegezve. Közéleben lévő

tanítványok, csak a szél mozog, motoz körülötte, húzgálja sarkáról köntösét, mintha már most el kellene venni tőle. S földig alacsonyodva gyötrődik itt az éjszaka csendjében egy ember, aki emelt fővel hirdette három esztendőn keresztül, hogy nem a maga kedvét keresi, aki épp az imént mondta a tizenkettőnek, hogy átadja magát a világ fejedelmének, hogy mindenki megtudja, hogy amint meghagyják neki, ő úgy cselekszik... és aki most mégis nem akarja átadni magát, s nem mer úgy cselekedni, ahogy meghagyták neki. Még nincs itt a hóhér, a szegek és a lándzsa, mégis megkezdődik a küzdelem, az agónia az életért.

RAYMUND SCHWAGER

JÉZUS „KERESZTÁLDOZATÁNAK” DRÁMAI ÉRTELMEZÉSE

(RÉSZLET A TANULMÁNYBÓL)

A drámai értelmezésnek az a sajátossága, hogy nagyobb összefüggéseket veszünk figyelembe, és különleges jelentőséget tulajdonítunk az interakcióknak és a szereplők közti konfliktusos helyzeteknek. Jézus sorsát ebben az értelemben egy színpadi dráma modellje szerint lehet felfogni, különböző felvonásokban megjelenő történésként, amelyben különböző témák szólalnak meg, de amelyek mind összekapcsolódnak egymással a főszereplők közötti interakciók által.

1. felvonás: Jézus meghirdeti a közeli Istenországot, és ezáltal nem csupán egy Istenről szóló új eszmét tanít, hanem Istennek Izraelre vonatkozó új cselekvését is bejelenti. Az eljövendő és már megkezdődő eseményekben kell megmutatkoznia annak, kicsoda Isten ténylegesen – nevezetesen olyan Isten, akinek semmiféle kiengesztelésre nincs szüksége az őt ért emberi sértések okán, hanem a maga részéről előzékenyen fordul a bűnösök felé, és megbocsátást kínál fel nekik (ez Isten ellenségszeretete). A tiszta ajándéknak ez a felkínálása mindazonáltal magában foglalja azt a követelményt, hogy az emberek ténylegesen engedjék, hogy az betöltse őket, és ezért elkezdjenek hasonlóan eljárni egymás között.

2. felvonás: A megkezdődő Istenországról szóló üzenet – rövid nyilvános lelkesedés után – növekvő és végül teljes elutasításba ütközik, mivel részben csak felületesen hallgatják meg, részben félreértik, részben közönyösen túllépnek rajta és részben nyíltan elvetik. Ebben az új helyzetben hangzanak el Jézusnak az ítéletről szóló szavai, amelyek nem Istennek egy másik arcát hirdetik meg (például ebben az értelemben: „Ha

nem vagy készséges, akkor erőszakra van szükségem”), hanem sokkal inkább azokat a mechanizmusokat tárják fel, amelyekbe az emberek elkerülhetetlenül belebonyolódnak, ha nem hallgatnak a jóság Istenére. Az ítélet szavai lényegében az ember önmaga elleni ítéletét írják le, és végső figyelmeztetésnek vannak szánva, ténylegesen pedig a helyzet és a konfliktus kiélesedéséhez vezetnek: Jézus szóbeli elvetéséből kézzelfogható és végül erőszakos elvetés lesz.

3. felvonás: Jézus nyilvános életének záró szakaszában annyira kicsúcsosodik a válság, hogy minden cselekvő személy tevékenységét teljesen meghatározzák a többiek tettei is. Ezért a súlyos következményekkel járó félreértések elkerülése érdekében fontos, hogy világosan elhatároljuk egymástól a különböző szereplőket és azok szándékait:

A bűnös emberek tevékenysége. Különböző csoportok egyre inkább összejönnek Jézus ellen (farizeusok, szaduceusok, heródiánusok – zsidók és pogányok), és ténylegesen vele szembeni szövetséget alkotnak. Amit ő az emberi természetből föltárt, azt most neki vetik a szemére, és végül fizikailag is ráterhelik. Mélyen fekvő hazugságot tárt föl, és ezért őt magát ítélik el hazugként; föltárta az emberi természet erőszakmechanizmusait, és őt magát végzik ki erőszakosan; nyíltan megnevezte az ördögi szellemet, és most őt magát vádolják azzal, hogy ördögi szellem van benne (istenkáromló).

Jézus magatartása. Az erőszakra nem reagál erőszakkal, sőt még spirituális erőszakhoz sem nyúl, a megátokozáshoz vagy a bosszúért imádkozáshoz, ahogyan Jeremiás próféta tette hasonló helyzetben (Jer 15,5;18,18-32), inkább imádkozik az ellenségeiért (Lk 23,34). Odaadása odáig megy, hogy egyenesen ételül adja magát nekik, és egészen „azonosul velük”, ahogyan az utolsó vacsorán mondott szavai előre utalnak erre.

A mennyei Atya magatartása. Ő hallgat, miközben a Fiú a legnagyobb bajba esik, és meghal. Mit jelentsen ez a hallgatás? Isten végső soron elhatárolódik Jézustól, vagy más jelentés rejlik ebben? Az elkövetkező eseményeknek kell döntenük erről.

4. felvonás: A kereszt miatt felszínre tört súlyos kérdés ellenére Isten totálisan kiáll a Megfeszített mellett és üzenete mellett azáltal, hogy feltámasztja őt. Ezáltal Isten maga az ellenségszeretet és az erőszakmentesség Istenének bizonyul, és ezáltal világos értelmet nyer a keresztnél való hallgatása. Ha hatalommal beavatkozott volna, hogy megmentse a Fiát, akkor átgázolt volna ellenfelei szabadságán; saját hatalmai tetteivel mondott volna ellent az erőszakmentességről szóló üzenetnek.

Ezzel szemben a Feltámasztottnak a tanítványaihoz intézett békeköszöntése azt mutatja, hogy Isten a végsőkig megbocsájtó Isten. Hiszen – erkölcsileg nézve – a tanítványok váltak a leginkább bűnössé, mert ők belsőleg beleláthattak Mesterük üzenetébe, mégis elhagyták és elárulták. De a Feltámasztott éppen nekik hoz békét és megbocsájtást, nekik, akik kifejezetten bűnössé váltak. Ennélfogva mindazok megbocsájtást remélhetnek, akik bűnössé váltak.

5. felvonás: Földi működése idején és még a húsvéti megjelenésekkor is Jézus külső alak maradt az emberek és tanítványai számára. Első ízben a pütkösdí Lélek ragadja meg egészen belülről az embereket és mindenekelőtt a tanítványokat, és ily módon helyezi egészen a saját szívükbe a Mesterük körüli drámai üdvtörténetét. Immár a saját bensejükben kapnak felhívást arra, hogy hasonló úton járjanak.

* * *

Isten közvetlenül nem akarta a kereszthalált. Nem volt öröme benne, és ennyiben semmiféle áldozatra nem volt szüksége; azt azonban igenis akarta, hogy Fia mint jó pásztor sose hagyja el az elveszett juhokat (a bűnös embereket), és még szélsőséges szükségükben is utánuk menjen. A rossz világot, a csődöt mondó emberi szabadságot nem erővel kellene legyőzni, hanem belülről, saját börtönéből kellene feltörni. – Emberként Jézus magára vette ezt a nehéz feladatot, és ennyiben „feláldozta magát”. De nem tette tönkre magát, és áldozatával” közvetve sem követett el öngyilkosságot. Inkább hagyta, hogy az emberek tegyenek tönkre benne valamit (élményszerű összeköttetését az Atyával, illetve a földi életét), annak érdekében, hogy teljesen osztozzék a bűnös emberek bajában és elhagyatottságában, és hogy ily módon ott legyen saját ellenségei és minden ember mellett, amikor ezek saját erejükből már nem látnak kivezető utat börtönükből.

Jézus drámája és „áldozata” meghívás minden hívő számára, hogy kövessék őt az ő útján. Az igazi hívőknek azonban, ha nem akarnak gögössé válni, nem szabad fölébe helyezkedniük az első tanítványoknak. Ha azok csődöt mondtak a Jézussal való kapcsolatukban, akkor minden hívőnek is számolnia kell a csődöt mondással. Mindenki fel van szólítva arra, hogy kövesse Jézus útját, de mindenkinek számolnia kell azzal is, hogy ismételen csődöt fog mondani. A megbocsátás húsvéti üzenete azonban megakadályozza, hogy ez a feszültség elviselhetetlen megozottsággá váljék.

Fordította: g. g. a.

Forrás: <http://theol.uibk.ac.at/leseraum/katalog>, 2001

BULÁNYI GYÖRGY

DIALÓGUS AZ ISTENRŐL...

Te hoztad létre a világmindenséget?

- *Én nem.*

Én sem. Honnan van akkor?

- *Magától.*

Ez nem jó válasz. Semmi sincs magától. Egy gyufaskatulya sem. Valakinek meg kellett csinálnia.

- *Miért mondd valakinek?*

Mert Téged is, magamat is valakinek mondalak. Egyikünk sem tud világmindenséget létrehozni, mégis valakik vagyunk. Aki ilyesmit tud létrehozni, az nem lehet kevesebb nálunk. Annak valakinek kell lennie

- *Mit jelent számodra ez a szó: valaki?*

Személyt, aki ki tudja mondani ezt a szót: ÉN. Olyan létezőt, akinek tudatélete van.

- *Mit foglal magában a tudatélet?*

Hármat: tudataktust, tudattartalmat és tudatállapotot.

- *Mi az a tudataktus?*

Például én gondolok valamit: pl. az értelmi meggondolásokból kiinduló, valamilyen célra irányuló törekvést magában hordozó cselekvés gondolatát.

- *Mi az a tudattartalom?*

Az előbbinek, a tudataktusnak nyoma, képe, tárolása, rögzülése a személy tudatában. Másképpen: valami, amit az imént vagy régebben gondoltam: gondolni valamit.

- *Mi az a tudatállapot?*

Csak annyi, hogy az a személy, akinek tudataktusai és tudattartalmi vannak, az valahogyan érzi magát.

- *Mindez mondható rólad, rólam, bármelyik normális emberről. Amikor mindezt Istenről állítod, a magunk tulajdonságait aggodod rá. Nem minősítik mindezt antropomorfizmus szóval?*

Minősíthetik, és teljes joggal teszik, hiszen az embernek nincs más módja arra, hogy Istenről valamit is mondhasson. Ha ez antropomorfizmus, akkor vállalom. Az Isten pedig nem más, mint a világmindenséget létrehozó személy.

- *Miért beszélsz egyes számban? Honnan tudod, hogy egy személyről van szó? Miért nem lehetnének „istenek”, ahogyan vannak „emberek”?*

Azért nem beszélek „istenekről”, mert akkor meg kell kérdeznünk, hogy honnan vannak az „istenek”. Ha pedig ezt meg kell kérdeznünk, akkor az „istenek” nem adják végső magyarázatát, végső okát a minket körülvevő világmindenségnek.

- *Én akkor is kérdezek, ha egyes számot használsz: honnan van az Isten?*

Gondolkodásunk egyik alaptörvénye, hogy mindennek van végső és elegendő oka. És ez egyes szám. A politeizmus is rendre monoteizmust fejleszt: Kronosz vagy Zeusz - az istenek Atyja.

- *Jó. De miért ne kérdezhetném, hogy honnan van az Isten?*

Ez a kérdés értelmetlen, mert az „isten” szóval az egész számunkra tapasztalható valóság végső és elegendő okát jelöljük, s mivel ezt az okot a fentiek erejében személynek kell gondolnunk, ezért beszélünk nagy kezdőbetűvel írt Istenről.

- *Jó. Nem kötözködöm tovább. De mi az, amit a fentiekén kívül az értelem színe előtt igazoltan tudhatunk Istenről?*

Ezt mondaná el a dogmatikai istentan. Menet közben, az egyes megállapítások során érvényesíteniünk kell az értelmi igazolás, a logikai szükségképpenség szempontját.

- *Én azt gondolom, hogy az ember túlságosan kicsi arra a feladatra, hogy értelmileg igazolt képet rajzoljon magának Istenről.*

Én pedig azt gondolom, hogy az ember nem tudja kevesebbel beérni, minthogy értelmileg igazolt képet akarjon rajzolni Istenről. Sikerül-e ez neki, ez elvállik.

- *Úgy van, ahogy mondod, de nem tagadhatod, hogy erre a vállalkozásra aztán igazán illik a közmondás: sokat akar a szarka, de nem bírja a farka. Tehát nem sikerül neki.*

Van, amit bír a farka, és van, amit nem bír. Az Isten több, mint az ember. Ennek következtében Isten az ember számára maradéktalanul nem megragadható, fel nem dolgozható. Az Isten az ember számára titok, misztérium... is. De nemcsak az. Valamit meg is érthetünk Istenből.

- *Az ateizmus léte, az egymásnak ellentmondó istenképek nagyon is taníthatnának a szerénységre.*

A szerénységnek már áldoztam előző szavaimmal. Most az értelmi erőfeszítésnek szeretnék áldozni. Szerénynek lenni könnyű. Az értelmi erőfeszítés több, mint a feladatról lemondó szerénység. Több és nehezebb. S „a nehéz dolgok a szépek”.

- *A metafizika felépített az elmúlt évezredek során büszke épületeket. Nincs is ezekkel különösebb baj, amíg bele nem torkollunk az emberi szenvedésekbe. Ezeknek színe előtt már használhatatlanná válik Arisztotelész abszolútum fogalma. Népszerűbb stílusban: ha volna Isten, az első dolgunk az volna, hogy őt megjavítsuk – hallottam 35 éve a sitten egy szervezett szocdem munkástól. Művészeti sikon pedig Camus Pestis c. regényében élhetjük meg, hogyan hal el az Istenről beszélő szó a regény főhősének, a katolikus papnak az ajkán a végeláthatatlan szenvedés színe előtt.*

Ebben nagyon is igazad van. A teológiának az arisztotelészi abszolútum fogalomnál használhatóbb képet kell rajzolnia Istenről. Az arisztotelészi abszolútum-fogalom szenttelen istenképet rajzol, azt állítja, hogy az Isten tökéletesen boldog, mert mindene megvan. Ez az Isten messzebb van az ember szívéből, mint a legzsarnokibb uralkodó, mert annak nincs meg mindene, s ennek folytán nem is lehet tökéletesen boldog. Szeretném ezt a gondolatot a művészet eszközeivel elmélyíteni. Két versidézetel. Az egyik:

Mit hoztok ma szegények, a sárga fonott kosarakban?

Bort, tejet és mézet, hogy lenne áldozat abból,

Áldozat az istennőnek, kit örökre imádtok,

Halvány gondolatok, beteg, örült, régi rajongók!

Ámde az istennő veletek nem gondol. Örökké

Benn ül ezüst trónján és temploma drága hűségben

Nézi az áthaladó időket, nézi az ember

koldus-áldozatát s oltára búsillatú füstjét...”

...s meg sem rezzen a Győzelem ércmezű szobra kezében.

(Babits Mihály: Klasszikus álmok)

A másik:

...mond Istenem, törvény az ember szenvedése?

Mondd, látsz minket? Voltál te éhes?

Fáztál valaha? Ugye fáztál?

Szidta magad, mikor téli esőben áztál?

Ha nem éheztlél, dideregtél,

Nem szólok hozzád soha többet,

úgyse tudod, mit gondol a szegény előtted,

de ha tudod, mi a csalódás,

ha gazdag vagy, de szegény is,

akkor, uram, hozzád küldöm imámat én is... ”

(Szabó Lőrinc: Egy kis értelmet a reménynek)

- Álljon meg a menet! Gazdag is az Isten, meg szegény is... - ez az, amiből nem kérek. Ha csak ellentmondásokkal tudsz traktálni, akkor már egyszerűbb ez az ellentmondás a dolgok elején: magától van a világ. Ez esetben nem kell istentan-fabrikálással fogyasztanunk időnk-et-energiánkat, hanem helyette hozzáfoghatunk a munkához, az egyetlen hozzánk méltóhoz: kevesebbé tenni a világban a szenvedést.

Nem akarok ellentmondásokkal traktálni. Logoszt, értelmes beszédet akarok adni. A két versidézetet csak arra akartam felhasználni, hogy megmutassam, szenttelen Istenre nincs szüksége az embernek, csak résztvevőre, bajaira figyelni tudóra.

- Hogy van-e ilyen Isten, azt kell igazolni. Hogy az arisztotelészi abszolútum, ez a tökéletesen boldog Isten nem lehet az Isten, az számomra nyilvánvaló. Ha szíve van, fájni kell. Sírnia és zokognia kell az ember nyomorúságán.

Azt hiszem, van valami igaz abban, amit mondasz. De menjünk sorban. Számomra nyilvánvaló, hogy Istennek, az abszolútumnak megvan mindene. De az is nyilvánvaló, hogy a teremtett valóságnak nem lehet meg mindene. Ha a teremtett valóságnak meg volna mindene, már nem volna teremtett valóság, hanem maga is abszolútum volna. Két abszolútum pedig nem lehet, sok abszolútum pedig még kevésbé lehet. A teremtett valóság csak hiányokat hordozó valóság lehet. A hiány pedig szenvedéssel jár. A fentiekből pedig következik, hogy Isten nem tud hiány- és szenvedésmentes valóságot teremteni. A tőle teremthető világ is csak hiányos és szenvedésképes valóság lehet.

- Nem gondolod, hogy Isten tehetett volna nekünk egy szívességet? Azt ti., hogy nem teremt meg minket, ha csak egy olyan világ megteremtésére képes, amiben szenvednünk kell. Szünetnünk az emberalatti világ erejétől: természeti katasztrófák, szélvész, szökőár, földrengés, lávakitörés, bacillus, járvány stb. És szenvednünk kell az emberi uralkodásvágnak a

fentieknél sokszor még borzalmasabb következményeitől.

Volt már az életemnek olyan pillanata, amelyikben szívesen lemondtam volna a létről, de általában nem ez a jellemző rám, sem a többi emberre. Általában az az érvényes, amit Csokonai mondott:

Létel, te mennyország, ezer inségben is.

Nem-létel, te pokol, még nem érezve is.

(A lélek halhatatlanságáról)

- Szerinted mi indította Istent arra, hogy teremtsen?

Tudta, hogy létezni jó. Jobb, mint nem létezni. Azt akarta, hogy rajta kívül más is részesüljön ebben a jóban.

- De tisztában kellett lennie azzal, hogy ez a jó számunkra csak nem közönséges arányú szenvedések ágyában lehetséges. Hogy olyan szenvedéseket kell a léttel együtt ránk zúdítania, hogy nem kevesek és nem ritkán szívesen visszaadnák és szándékuk szerint vissza is adják Neki létünket.

Tisztában kellett lennie vele. De olyan jónak gondolta a létezt, hogy szenvedést is vállalt azért, hogy legyünk.

- Szerinted az Isten szenvedőképes? Nem mond ez ellent abszolútum-fogalmadnak? Az abszolútumnak mindene megvan, semmi sem hiányzik neki. Mitől nem boldog? Hogyan tud szenvedést vállalni?

Nézd, én úgy gondolom, hogy az Abszolútum maga az időtlen létteljesség. De azt is gondolom, hogy Isten – ha létét rámatricázom a teremtett világra – egyidős az általa teremtett világgal. Az időtlenség nem időszakasz. Nem rövid és nem hosszú és nem is végtelen időszakasz. Nem is végtelen, mert végtelen idő, potenciálisan végtelen idő, tehát a mindig továbbfolytatódó csak akkor volna lehetséges, ha az időbeli folyamatnak volna egy kezdőpontja. Isten életének nem lehet kezdőpontja, mert felmerülne a kérdés, hogy mi volt a kezdet előtt, és mi indította útjára a kezdetet.

Nincs tehát értelme egy olyan állításnak, hogy Isten évmillióig gondolkodott azon, hogy teremtsen vagy ne teremtsen, mert amíg nincs teremtett valóság, addig nincs idő. Csak az látszik értelmesnek, hogy az időtlen Isten életében megjelenik az idő annak következtében, hogy létrehoz egy változó, az Isten által kigondolt cél felé fejlődő világot, amellyel szükségképpen kapcsolatban marad. Azért szükségképpen, mert az a kapcsolatban maradás a teremtés fogalmával együtt jár. E kapcsolat feltételezett, de meg nem engedett

megszűntével a teremtett világ a semmibe hullanék. E kapcsolat erejében az Isten életében megjelenik az idő, és vele együtt megjelenik a szenvedés.

- *Miért szenved? Honnan tudod, hogy szenved? Hátha nagyúrként játszik csak. Tudja, hogy szenvedsz. De ettől nem búbanatos. Úgy van velünk, mint az orvos a kísérleti patkányokkal.*

Azt hiszem, hogy nem így van velünk. Azt hiszem, hogy szíve van. Résztvevő, együtt érző.

- *Miből gondolod?*

Abból, hogy van lelkiismereted. Hogy a patkányt is csak azért szenvedteted, hogy az embernek ne kelljen, ill. kevesebbet kelljen szenvednie. Azt gondolom, hogy az általunk ismert teremtés legmagasabb rendű létezőjébe, az emberbe önmagát rajzolta bele. A mű az alkotóra utal. Egyetlen ember sem kívánja, hogy éheztessek vagy megöljék őt. Az ellenkezőt kívánja, s a kívánság teljesülésének feltétele az erkölcsi törvény vállalása: szolgálni, megetetni, megbocsátani. Egy gonosz Isten, egy erkölcstelen Isten – a fogalom maga is ellentmondás – nem teremtette volna meg erkölcsi lényként teremtésének koronáját. Istennek szíve van. Istennek fáj az ember szenvedése.

- *Thomas Mann-nak van egy novellája: Az úr és a kutya. A gazda rendre megsebzí állatát, hogy aztán ápolja, s ápolásáért az állat hálás legyen gazdájának. Nem zavar ez a kép?*

Nem. Isten a maga szeretet-életében részesedés céljából teremtette meg az embert. Isten boldognak akarja az embert.

- *Kezdek összezavarodni. Jó lenne, ha valami rendben közölnéd a gondolataidat.*

Jó. Próbáljuk meg. Úgy gondolom, az alábbiak lennének az egymásra következő lépések: a. Isten létének igazolása.

b. Annak igazolása, hogy Isten léttartalma időtlen és végtelenül boldog közösségi életet posztulál (kíván meg) számára a Szentháromságban.

c. S végezetül Isten időbeli története a maga képére és hasonlóságára teremtett emberben.

- *Nem gondolod-e, hogy b. és c. pont ellentmondást eredményez? Isten a maga szentháromsági életében végtelenül boldog, ugyanakkor a maga időbeli történetében szükségképpen nem az.*

Egy analógiával kísérlem meg kimutatni, hogy itt nincs ellentmondás. Vegyük példának Mórus Tamást. Tamásunk a maga istenkapcsolatában is, családi

életében is harmonikusnak, boldognak mondható. Nem ilyen a kapcsolata VIII. Henrik királlyal s a király célkitűzéseit vakon támogatókkal. Tamás magatartását a királlyal szemben ugyanaz az Istenre figyelés határozza meg, amely Istenhez és a családjához fűződő viszonyára jellemző. Nincs semmi skizofrénia abban, ha azt állítom, hogy Tamásnak vannak harmonikus és nem harmonikus kapcsolatai.

- *Ezt akarod rámatricázni Istenre?*

Értsd meg, hogy filozófia címén nem tudok mást csinálni, mint ezt a rámatricázást. Amíg ezt a rámatricázást csinálom, addig van módomban az érzékszerveimmel meg nem ragadható Istenről olyan állításokat fogalmazni, amelyekre rábólinthatok a magam életének tapasztalatai alapján.

- *Ez lenne a létanalógia? Az analógia entis?*

Igen. Ez. Gondold meg: a gyerek hasonlít apjára-anyjára. Vagy: a szakértők egy aláírás nélkül előkerülő versről vagy festményről meg tudják állapítani, hogy Aranyé, Rembrandté. Alkotásukon ott a kezük nyoma. Amit létrehívunk, az hasonlít reánk.

- *Nem gondolod, hogy Isten és ember esetében több a különbözőség, mint a hasonlóság?*

Lehet. Nem vitatom. De ez a kérdés nem érdekel. Nem azt akarom megragadni, amit nem ragadhatok meg. Csak azt, amit megragadhatok. S valami hasonlóság csak van. S ez elég ahhoz, hogy mondhassak valamit Istenről.

- *A tényállás azonban mindenképpen az, hogy az embert ismerjük meg úgy, ahogy van, de az Isten nem ismerjük úgy, ahogy van.*

Ebben igazad van. S éppen ezért tárgyaljuk Istent a filozófiában és nem valamelyik szaktudományban. A filozófia éppen az a tudomány, amely a megtapasztalható alapján következtet a nem megtapasztalhatóra.

- *Ha így van, ahogy mondod, akkor a Dogmatikának nem az istentannal kellene kezdődnie, hanem az embertannal.*

Ebben alighanem nagyon igazad van. Sőt. Talán még előbbre kellene kerülnie. A fundamentális teológiának is nem a vallással, hanem az Emberrel kellene indulnia.

FARKAS ISTVÁN

JEL, JELEN, JELENLÉT

Beszéddel, a beszéd közbeni jelenléttel tenni tanúságot a csendről.

A jelenlét egy jel, ami a létezés jelentéséről beszél. (M. Péterfalvi)

Nem közösség egy összejáró baráti kör. Nem közösség egy szakmai továbbképzésre összejöttek csoportja. Nem közösség az edzőteremi sporttársak csapata. Nem közösség a személyiségfejlesztők, a pszicho-drámások és családállítók alkalmi összejövetele. Nem közösség a kutatóintézeti team és az Anapurna megmászására szövetkezettek alkalmi tábora. Mindezek szükségesek a hétköznapi élethez vagy egy teljesítményhez. A közösség azonban valami egészen más. A közösség nem a tudásról és nem a teljesítményről, hanem a létezés minőségéről szól. Azoké, akik emberhez méltó emberré szeretnének válni és ebben segítik egymást. Akik látják a világ helyzetét és a saját valóságos helyzetüket a világban, és hiányt szenvednek ettől. Éhezik és szomjaznak az emberibb emberséget és szenvednek a hiányától. Ezért ők megelégtettek – mondja az Írás.

A köd mindent elborított. Napok óta nem látszott a Nap. Még itt, a város szívében is számtalan jele volt a Tél közeledtének. A platánokról folyamatosan szállingóztak lefelé a levelek és szürke szmog ülte meg az utcákat. Az emberek, amennyire lehetett összehúzták magukat kabátjaik alatt és sietősen intézték kinti teendőiket. A varjak még a panelok közé is bemerészkedtek. Egy-egy sirály is elhúzott az üres játszótér felett. Mindenki közelebb igyekezett húzódni a meleghez és a táplálékhoz – amennyire lehetett. A buszra testes idős asszony szállt fel két nagy csomaggal. Amikor a busz elindult, még nem állt a helyzet magaslatán és meglökte a mellette álló magas, szintén idős hölgyet. Teljes volt a felháborodás és záporoztak a méltatlankodások, pró és kontra. Lassan állt csak vissza a csend. Az arcokra még lassabban.

Kit tetszik keresni – kérdezte a középkorú tanárnő, amikor beléptem a Szellő utcai iskolába. Az igazgatónőt, B. Mártát – feleltem. Anti – szólt a mellette álló magas, vékony gyerekhez -, kísérelj fel a bácsit az igazgatónőhöz, aztán menj át a szertárba és szólj Bözsinek, hogy jöjjön le, és utána nézd meg, hogy a II./b osztályterme szabad-e már. A fiú udvariasan ment előttem és halkán ismételte magában: igazgatónő, szertár, II./b... igazgatónő, szertár, II./b... Mikor beléptünk és bejelentett, Márti, az igazgatónő átölelte a

fiút és gratulált neki a délelőtti szerepléséhez. Majd egy idő után csend lett. Kettesben maradtunk. Kávéval kínált és beszélni kezdett.

Tudod, nem is olyan régen, egyszer csak feltűnt, hogy egyre több az áldott állapotba kerülő kolleganóm. Különösen a második emeletiek serénykedtek ebben. Aztán ez a babavárási kedv áterjedt az egész iskolára, sőt talán még az intézményen túlra is. Vajon mit szeretnek rajtunk a kis jövevények – kérdeztem magamtól –, hogy éppen ide jönnek? Jelenleg hús újszülöttünk van, egy csöpp kis élet pedig most készülődik a világra. Itt láthatod az irodám falán a képeiket. Már alig férnek el. Persze nem kis fejfájást okozott ez a „kampány”, hiszen az iskolának azért tovább kellett működnie: több ezer gyerek, 102 pedagógus, hát gondolhatod. Ekkor kaptam valahonnan felülről az ötletet, hogy oldjuk meg a kérdést ember és családbarát alapon. Ma már működik a földszinten az a babaszoba – mennyit kellett érte szaladgálni, koldulni, várni és örülni -, ahol a fiatal édesanyák, beosztásuktól függően vagy tanítanak, vagy vigyáznak a többiek kicsikéire. A napokban még egy kisfilmet is készítették erről a kedves jelenségről, a gazdag babaáradatról.

Az édesanyák többsége négy éve rendszeresen jár a Holisztikus Akadémiára. Ezt a szellemiséget, ami közös nevezőre hozott bennünket, én egyszerűen közösséges (n nélkül) szellemiségnek nevezem. Nem véletlen, hogy az általam festett mandalákban - amelyeket itt látsz a falon - a közösség és az összekapaszkodás szimbóluma jelenik meg. Az alap, a mandala közepe, jelen esetben az élet virágának a magja képezi ezt, amely a székelő kapukon is megjelenő jelkép. Az élet virága köré tettem ezeket az összekapaszkodó kis alakokat. A kép üzenete az, hogy e nélkül az összekapaszkodás nélkül nem tud virágozni az élet. Ez a jelkép lett később intézményünkben az élet virága díj alapja is. Az a kollega kapja meg a díjat a többiek szavazata alapján évente egyszer, aki minden téren kivirágoztatta az életét. Ez azt jelenti, hogy az illető jóban van önmagával, a családjával, a rokonaival, a kollegákkal, a körülötte lévő gyerekekkel, a természettel – vagyis úgynevezett „öko” szemlélete van -, hiszen öko-iskola vagyunk. A másik két cím, amit elnyertünk: az „Erőszakmentes iskola”, és a „Családbarát munkahely”. Akiben ilyen gyönyörűen kivirágzik az élet, ha férfi kollégára esik a közösség választása, megajándékozzuk ezzel a kis jelképpel, egy arany pecsétgyűrűbe gravírozva. Amennyiben hölgy kapja, akkor egy kis aranyláncon, medálionba gravírozva lesz a jutalma. Van egy „Életvirága” gyerekdíjunk is, melyre szintén minden évben szavazunk, az évről pedig átadjuk egy ezüst medálba vésve.

Ez egy „minőségbiztosítási” rendszer. Ennek lényege az, amit a Bokorban tanultunk, hogy jóban legyünk először is önmagunkkal – milyen szépen fogalmaz a magyar, hogy ott van benne a mag szótó -, vagyis a bennem lévő maggal - Istennek is nevezhetem – kell jóban lenni és akkor ezek a körülöttem lévő, rám bízott koncentrikus körök, akik, és amik körbevesznek, bizony azokkal is rendben kell lenni. Úgy gondolom, aki ilyen gyönyörűen kivirágoztatja az életét, megérdemli, hogy a szeretteitől kapjon egy formális visszajelzést erről a benne működő magról.

Ez a hat éve született mandala is úgy készült, mint a többi. – hiszen minden megnyilvánulásunk az életben, ha akarjuk, ha nem, rólunk, a jelen helyzetünkről szól. Soha nem egy más által rajzolt mandalát színezek, hanem mindig magam alkotom, középről indulok, és azután addig húzogatom, kötögetem a vonalakat, amíg ki nem alakul valami belőle. Ez így biztosan a saját pillanatnyi állapotot tükrözi.

Történt egy különleges dolog a tavalyi évzárónkon. Elhangzott egy holisztikus előadás korábban a színek életünkben betöltött szerepéről, és ez annyira hatott rám, hogy utána festettem egy mandalát, amely a szívárvány színeiről szólt. Azt akartam kifejezni, hogy mennyire sokszínűek vagyunk, vagyis mennyire a körülöttünk lévő kis körök, közösségek formálják az életünket. Eleinte az élet virága, vagyis a közép volt nagy és a körülötte lévő körben összekapaszkodó alakok ábrázolták a sokszínű, sokféle embert, közösséget. Egy idő után az ábrázolásokon a virág mérete csökkent, a körök viszont sokasodtak körülötte. Nem fogod elhinni – még most is beleborzongok -, amikor a kör körül megszámláltam a kész mandalán a kis alakokat pontosan annyi volt, ahányan ma vagyunk itt a tantestületben. Még a négy külsős betanító is benne van.

Igen. És ott a közép, a mag. Tudod ki ez a mag?

Hmmm... Hát, az Isten maga.

Igen. Úgy is mondhatom, hogy az az Isten, aki Mártán keresztül így nyilvánul meg. Az Ő mandalája talán egy kicsit nagyobb, többen vannak és nagyobb körökben, de ez is Ő, rajtad keresztül. Nyilván tudod mit jelent az, hogy holisztikus?

Hát, igen. Egész, egészes, teljes.

Igen, vagyis katolikus, egyetemes.

Érdekes a szavak jelentése, ha valaki a mélyére néz. Például az integráció szó. A politikusok és pártok más-más módon értelmezik, számomra van egy kedvenc jelentése, ahogy én használom: egységesülés. Éppen a mai napon látogatta meg intézményünket harminc

egyetemistahallgató, akik a gyógypedagógusi hivatást szeretnének választani. Számukra Dombi Feri bácsit idéztem: „ha egységben vagyunk, akkor nem esünk kétségbe”. Így magyaráztam el nekik az integrációt, az egységesülést, és azt aényt, hogy ha pedagógusok lesznek kívül, kikkel kell majd nekik is egységben lenni. Először önmagukkal, majd a körülöttük lévő koncentrikus körökkel, amelyek a partnerkapcsolatok, az intézményhálózatok, az önkormányzat, és túl a városunkon is, mert ott is vannak már ilyen körök, velük is van kapcsolatunk. Fontosnak tartottam mindezt megosztani Velük. A gyógyító pedagógia egy szakma, de a lényege ennek is ez, ahogy mindennek a lényege ez. A sorrendre is felhívtam a figyelmüket. Ön-maga nélkül, majd a család, a saját gyerekek nélkül nem működhet a többiekkel ez az egységesülés. Nem lehet átlépni életünk lépcsőit, ha vannak. Mindezt azért mondtam el, mert szerintem bármilyen szituációban vagyunk, mindig önmagunkat adjuk, vagyis a bennünk lévő „magot”.

Igen. Ha létre jön – néha, szinte ajándékként – ez a kapcsolat a maggal, amit nem én csinállok, hanem legjobb perceimben hagyom hatni, akkor ő építi ezeket a köröket körülöttem, körülöttünk. És a legfurcsább, hogy egyetlen dolog akadályozza újra és újra ezt a kapcsolatot, szintén: én magam. Az, aki azt mondja: én csinálom, én teszem, én alkotom, enyém az érdem. Milyen furcsa is a nyelv. Ugyanaz a szó: én magam, ön-magam, és micsoda különbség.

Talán nem véletlen, hogy Jézus is folyton az Atyára hivatkozott: amit én mondok, nem én mondom; amit én teszek, nem én teszem, hanem a mennyei Apukám. Igen, a góg, az önteltség és hiúság rögtön megtöri a folyamatot. Ez egy kemény maggá is válhat, ami lezár. Sajnos ez lehet egy csoport is, lehet egy nép és egy ország is. Kemény, öntelt, gógös. Nem táplálható, nem életképes. Márpedig, ha nem épül, nem él, nem fejlődik, akkor pusztul, csökken, elhal. Gyurka bácsi is milyen sokszor hangsúlyozta, hogy egyetlen embernek sem lehet elsőbbsége a másik rovására, a „különb vagyok a másikkal” egy olyan elágazás, ahol eltérül minden: „gyere, elmagyarázom neked, mert én tudom, te pedig nem”. Majd én megmagyarázom – mondja a magyar, más nyelv nem mond ilyet.

Nagyon sokáig képes hatni az, amikor valaki ehhez a belső maghoz tud fordulni, szépen lassan, minden külső héjat lebontva. Ehhez azonban csönd kell. Belső csönd. Reggeltől szinte a másik reggelig viszont nem erről szól az életünk. Nem vállaljuk, hogy megteremtsük, kiharcoljuk magunknak ezt a belső csendet. Önzésnek hisszük, pedig éppen az ellenkezője. Mindennek az alapja, a közepe. Akinek ez sikerül, mint például az én Ferimnek, az tántoríthatatlanul tudja a dolgát. Történhet

bármi, mondhatnak bármit, ő tudja – vagyis érti és éli ezt a kapcsolatot. Nem erőlteti rá senkire, de hallani a hangján, látni a mozdulatain, a megnyilvánulásán, hogy nagyon belülről jön az, amit gondol, mond és tesz. Ez csak úgy valósulhat meg, ha állandóan – vagy amikor csak lehetséges - nagyon közel van hozzá. Ebből a csendből nyilvánul meg. Sokáig tartott, amíg megértettem, hogy mi ennek a jelentősége a hétköznapiakban. Hiszen ott a család és a sok munka, a külső karitás és jótékonykodás. Még féltékeny is voltam a tanyára, ahol Feri „Tanyai szilánkjai” születtek, ám amit – ön-magát - onnan hazahozott minden hétvégén, az lassan engem is meggyőzött és átalakított. Kiegyensúlyozott, humorral teli, mély és komoly embert kaptam vissza, és ez meggyőzött. Most már ott tartok, hogy ha lehetséges megyek vele együtt. Rájöttem az „ízére” és arra, hogy ez nem önzés, hanem épp fordítva: mindennek a mélyebb, szilárdabb alapját adhatja meg. Ennek formális eredménye jelenik meg például a mostani karácsonyi ajándékomban, amit a szeretteimnek szánok. Anselm Grün könyve nyomán készítettem egy kis kártyacsomagot: „A lélek inspirálói” címmel. Grün ötvenet ajánlott, ebből huszonötlettem készen, majd jövő nyáron megszületik a másik huszonöt: béke, felejtés, megfontoltság, hallgatás, őszinteség és így tovább... A lap egyik oldalán van az inspiráló szöveg, a másikon pedig egy odaillő mandalám. Ez egy egyszerű ajándéknak készült, de az igazi jót magammal tettem, amikor átrágtam magamat ezeken az „inspirálókon”. Ezalatt annyi minden valóságosra, képzelődésre és illúzióra jöttem rá önmagammal kapcsolatosan. Egyszerűen hagyni kell hatni – ahogy az előbb mondtuk. Abban a csendben szinte megborzongtam a gyönyörűségtől, hogy milyen csodálatos teremtménynek lenni és létezni, és így benne lenni ebben az egészben.

Elhallgattunk. Kinn gyerekek zibongtak az udvaron. Két varjú károgva szállt el a ház felett. Lassan már besötétedett és meggyújtották az utcai lámpákat is.

Igen. Ez, amit mondasz, a vége, a mai Te vagy - mondtam. De mondj róla pár szót, hogyan is indultak ezek a dolgok Veled, az életedben.

Akárhogyan is gondolkodom most, azt biztosan tudom, hogy mindig létezett körülöttem közösség. Előfordult, hogy pont azért, mert hiányoztam például a hittanról és ezalatt engem választottak arra a szerepre, hogy legközelebb összefogjak egy kisebb csoportot. Gyerekként, fiatakként is nagyon sok szép dolgot műveltünk együtt a közösséggel, azokkal a társakkal, akik már rég sokgyermekes anyák: Orsi, Pregi Márti, Magdi stb. Akkor még nem volt annyi fiú körülöttünk,

sokszor magam kísértem haza a kislányokat az esti programokról, hogy ne kapjanak ki. Ugyanakkor ott voltak körülöttem a Bokor nagyjai, akik erőteljes hatással voltak rám, fiatalra: Kovács Laci, Gyurka Bácsi, Andi, Ildi, Dombi Feri bácsi, Tádé, Terike. Még most is megtaláljuk egymást azokkal, akikkel annak idején együttvoltunk. Sok nevet sorolhatnék még, akik ma már talán kisodródtak a Bokorból, de van egy élő kapcsolat közöttünk. Mindannyian virágoztatják ma is életük virágát. Csak egyet említsek: S. András versei és rajzai hány embernek adnak táplálékot és vigaszt. Gyurka bácsival való találkozásom, a lelki gyakorlati is akkorra datálódna. Nagyon megérintett. Csilingelő hangúnak nevezett, mert minden megszólalásom olyan mély benyomásból, átélésből született, hogy meghallatszott a hangom elszorulásán. Azután jött Feri. Mindennek és mindenkinek ellenére mellette döntöttem. Feri a Domiban úgy igyekezett a kedvemben járni, hogy sok-sok szenesvödört hordott föl az idős néniknek. Átkerültünk Lacitól Terike csoportjába. Itt már csupa sokgyermekes felnőtt voltunk egy közösségben. Talán hosszú lenne ez az emlékezés. Inkább azt mondanám, hogy mindig volt egy felvevő közösségem és egy leadó közösségem – a Bokor alapelveknek megfelelően. Ezt becsülettel betartottam egész Bokor-ténykedésem alatt. A mai napig a közösség tagjának vallom magamat. Soha nem okozott problémát kifejtteni bárkinek, ha kíváncsi volt rá mit miért teszek, miért olyan az életgyakorlatom, amilyen. Még itt is, a munkahelyemen, ha megkérdezik, honnan van mindenre annyi erőm, energiám, akkor megmondom, hogy évtizedek közösségi munkájának az eredménye ez (egyedül nem megy). Ma az életreformosok a leadó közösségem. Gyuriék a felvevő közösségem, amely Terike távoztával átalakult, nincs állandó vezetője, alkalomról alkalomra körben forog a szóvivő szerep.

A „Pótkávét” is egy olyan lehetőség volt számomra, ahol Gyurka bácsi mellett lehettem, hallgathattam, jó volt vele lenni. Csak lenni. És játszani – nem a bridsre gondolok. A gondolat, a figyelem játékát. A pillanatnyi légkör és lehetőség kínálta megnyilvánulások játékát. Egymást segíteni, hogy valami más megnyilvánulhasson. Nagyon jó volt. Bárhová is jutottunk el, bárhová hívtam Őt, mindig ugyanolyan éles eszű, nyitott figyelmű volt és természetes, minden megjátszástól mentes. A „Pótkávét” Gyurka bácsi távozta után is fontos számomra.

És most, mindez a múlt, mit jelent a mai életedben?

Igen. Ez az egész valahogy mára kiterjedt, ahogy elmondtam. A leadó közösség magját azok képezik, akikkel régóta együtt dolgozom: Feri, Éva, Mihályi

Kati, Jolika, Gabi, Zsuzsa. Oda jöhetnek mások is, mert hozzuk őket, hívják őket, barátok, régi és új kollegák, értelmiségiek, de bárki, akit hozunk. Ez egy nyitott közösség. Őket a Bokor nagytáborba is szívesen jöttek. Kezdetben a tanyának is varázsos ereje volt a közösségre, mert ott a Galgába lógatva a lábunkat tudtunk ismerkedni, terveket szöni, amíg a gyerekek a kis kádjaikban pancsoltak a természet lágy ölén. Ma is létezik még ez a közösség, bár F. Jancsi kisodródott. Képzeld el ezek a régi barátok: M. Kati, Ko. Éva, F. Joli, L. Zsuzsa, P. Gabi stb. segítenek most nekem itt az iskolában a Holisztikus Akadémiát szervezni és fenntartani. Ők a mag, ami a most körülöttünk lévőket, vonzásukkal összetartják – képzeld el! Most ők segítenek engem abban a játékban, amit annak idején Gyurka bácsival játszottunk. Tudod, van itt valami láthatatlan hálózat e mögött a sokszor alig látható mögött, ami a Bokor. Hány Bokor-gyerek keres meg valamivel – persze szülői inspirálásra, hiszen van hová küldeni a gyereket -, nem azért, mert tudok valamit, hanem a beszélgetésért magáért, hiszen van ennek egy hatása, ami nem a szavakban és még csak nem is a gesztusokban van. Csodálatos ez a hálózat. Egymást segítjük – de nem is mi, hanem talán az a bizonyos tengely, ami mintha közös lenne. Ha én felvállalok valakit, akkor látom, hogy a kollegáim is felvállalják – és akkor is, ha nincs fejkvóta, csak munka, de önként és természetesen – az emberi természetnek megfelelően. És akkor ebben a milióban kibomlik a virág. Jó tudni, hogy működik ez az egyre szélesedő – intézmény és szabályzat nélküli - hálózat. És ez nemcsak egy lakáslehetőség egy idegen városban, nemcsak összeköttetés egy intézménnyel, nemcsak álláslehetőség, hanem ennél sokkal több. Nem is értem azt, amikor valaki megkérdőjelezi, hogy e nélkül lehet-e élni. Lehet, de minek? Magával szúr ki az, aki nem él ezzel a csodálatos lehetőséggel.

Van azonban itt is, mint mindenütt egy kisiklási lehetőség, ha nem vesszük észre, hogy nem mi csináltuk ezt, hanem mi is kapjuk. Ahogy mindent kapunk. Mindig ott van az, aki magáénak tulajdonítja az eredményeket. Ahogy az „én”, úgy a „mi” is bezárhat. Hiszen milyen jól is mennek a dolgok, már együtt vagyunk huszonöt éve – mondjuk, és észre sem vesszük, hogy lassan „eltemetjük egymást”, ahogy Gyurka bácsi mondogatta a vége felé. Mi hiányzik? Valami hiányzik! Ami nálad, itt terjed és él, és burjánzik, és hat, az máshol megfásulhat, megkeményedhet és elhalhat anélkül, hogy kicsírázna és fejlődésnek indulna.

Igen. Ahogy a szülői életre, a pedagógusi életre is éberem oda kell figyelni, ugyanúgy a közösségi életre, a csoport életére is éberem oda kell figyelni. Nem

erőlködve, hanem hagyni hatni azt, aki működik – rajtam, rajtunk keresztül. Egy ősbizalommal, egy semmitől sem féléssel. Nincs kitől és nincs mitől féltennem az életemet. És akkor már az sincs, hogy ezt a fizetésemért teszem, ezt meg önként a közösségért, a városért, a hazáért, a népért. Nincs kétféle. Nincs két ember, csak egy. Csak egy közvetítő, egy csatorna van.

De szép is lenne! Tudod, nálam a „farkas” mindig előretolakszik, és nagyon ébernek kell lennem, hogy egyszer-egyszer megelőzzem, mert igen gyors, éles-eszű, rendkívül alkalmazkodó, erős és szívós, mindig azt akarja, hogy igaza legyen.

Nagyon sokat kellett nekem is dolgoznom ezen. De a legközvetlenebb kör látja a valóságot és visszajelzi a metakommunikáción át. Észre-szívre lehet venni, ha valakinek van szeme, füle hozzá. Sokat-sokat kell dogozni ezen. Legjobban a hagymahéj bontogatása segít – amiről beszéltem. A maszkok, szerepek, álarcok lebontogatása. Például a megfelelési kényszer is ilyen, amikor egy szülő az iskolában igaztalanul kiabál velem, nem engedhetek annak, amit az érzelmeim diktálnak... Figyelve befelé vissza lehet menni abba a csendbe, ahol lassan lehullnak ezek a héjak és nincs más ott csak Ő és én. És akkor már nem mondhatom azt, hogy ő a hibás, a világ a hibás, a környezetem a hibás. Nevetségessé válik a kifelé mutogatás. Ott már nem csaphatom be magamat és a világ sem csaphat be. Már az sem csaphat be, aki olyan jól tudja mondani a magáét.

Dehogynem!

Igen. Nem sokszor van ez, de amikor van, akkor... akkor meg lehet ismerni, mert már ismerős az "íze".

Igen. Mindig ez a kérdés: most, itt, a nyugalomban itt van, de ha lementem a „hegyről”, akkor hogyan térhet vissza, hogy ne mossa el a hétköznapi élet folyama, a tennivalók, amik egymásnak adják a kilincset. Hogyan jelenhet meg ott is – ha csak pillanatokra is, de valóságosan. Jelenlét. Így nevezzük és milyen kifejező is a szó, megint. A jelenben létezni. Hogy lehet be- vagy visszacsempészni ravaszul, ügyesen a hétköznapi percekbe. Mert lehet.

Igen. A jelenben lenni – jelen lenni. Ez egy csoda. De elveszik, és újra kell dolgozni rajta, hogy megjelenhessen. Csak a figyelem, egy éber figyelem képes látni, hogy már megint nincs ott. Csak a szokások alapján működő automata van – amire persze nagy szükség van a dolgok kivitelezésében. Oda kell szentelnem magamat – ezt a bizonyos magot -, ha rövid időre is annak, ami éppen van. Mondani persze most, itt könnyű, de megtenni... Megfigyeltem már magamon is, hogy az ember mindig ugyanazt mondja, ahogy Gyurka bácsi is így volt ezzel. De a helyzetnek, a

körülményeknek megfelelően, a különböző kis köreinkben mindig más színben, más fokon, más oldalról világít rá ugyanarra. Valójában én is így élem meg ezt. Az a lényeg, hogy jelen legyünk. Legyen az a fogyatékos kisgyerek, az okos nagy gyerek, a takarítónő, egy kolléga, legyen ez egy idegen a piacon, egy szülő, vagy otthon a gyerekek, vagy a csoportban a testvér. „Ne kívánd másnak azt, amit magadnak nem szeretnél”. Minden teremtett lény számára legyünk jelen, amikor találkozunk vele. Nekem teljesen mindegy, hogy a helyzet a munkahelyemen van vagy otthon. Itt benn is ugyanazt próbálom, ugyanazt a jelenlétet megteremteni, mint otthon. Ha próbálom – és talán néha egy kicsit megy már -, akkor látszik, hogy valahogy egybeszeretődnek ezek a körök, amelyek képeződnek a mag körül. Úgy érzem, hogy ezek nemcsak közvetlenül kapcsolódó körök, hanem távolabbiak is, mindazok, akikkel közös a nevező. Hiszen gondolj bele, amikor egy kör működik, akkor az újonnan kapcsolódókat már nem is valamilyen egyéni törődés vonzza, hanem az összehatás, egy atmoszféra az, ami őket beöleli. És akkor megállnak, például egy új dolgozó, egy fiatal gyakornok, és azt mondják: hová kerültem? Ez egy munkahely? Hiszen olyan ez, mintha megérkeztem volna oda, ahová mindig is vágytam. Hiszen itt mindenki segítőkész. Itt nem ordítanak a gyerekekkel! Idővel rájön, hogy van egy közös nevező közöttünk, ami létrehoz egy atmoszférát, ami hat. Nem az ellentéteket, a különbségeket keressük, hanem azonnal a közöset, a közös nevezőt keressük, amin keresztül a kapcsolat működik. És így van ez a reánk bízott gyerekekkel is, akik nem könnyű, nem egyszerű gyermekek. A megtalált közös alapból kiindulva azután felépül valami, ami túlhalad bennünket is, vagy inkább létrejön az, ami mindig is ott volt, de nem volt vele kapcsolat. A magon keresztül a tengely forgása, ha egység, kapcsolat van vele, az egészet együtt működteti – a mandala nyelvén szólva.

Ha viszont a mandala csak egy forma, és belül üres, akkor semmi. Talán ez egy fokmérője is egy csoport, egy közösség minőségének. Van-e kapcsolat a tengellyel, van-e erős mag, nyitott-e a külső kapcsolatokra, az életre, mekkora az atmoszférája, a hatása az egésznek, és ami fontos még, van-e lehetőség rajta keresztül új mag születésére?

Igen. Rajtunk keresztül tud ez az egész csak működni, de magától nem jön létre. Dolgozni kell, nagyon sokat kell dolgozni a héjak bontogatásán, hogy a tengely, a közös nevező hatni tudjon. Azok lettek a korábbi embereimből a továbbvivők, akikbe a legtöbb energiát fektettem. Sorolni tudnám őket, de talán ők ezt már el is felejtették. De ez nem számít. Továbbvitték. Ez a

lényeg. Hol szétváltunk, hol egyesültünk, ahogy a körülmények kívánták, amikor például egy hitoktatói csoport létszáma meghaladta a „magerőt”. És hol? Hát a panelban. Ott, ahol lehetett. És az újpaltói kiserdőbe mentünk az élő fenyőfát feldíszíteni a sok kis poronttyal. Egyik teát főzött, a másik az ajándékkészítést irányította, a harmadik felügyelt. És láttam, hogy ugyanúgy továbbment ez a folyamat miután elváltunk.

Már felvettem a kabátomat, amikor halkan kopogtak az ajtón. Vékony kisfiú lépett be. Igazgató néni – kezdte a mondját – engedd meg, hogy elbúcsúzzak tőled, mielőtt hazamennék. Ezzel odalépett Mártihoz átölelte, majd megfordult és ment. Tudod – mondta Márti –, amikor a mamája behozta, mint problémás gyereket nagyon összelekedtünk. Azóta nem megy úgy haza, hogy ne jöjjön be elbúcsúzni. Múltkor értekezlet volt és az ajtót zárva találta. Lenn toporgott a portán, hogy ő most akkor nem tud hazamenni, mert el kell búcsúznia tőlem. Egy idő után a portás megszánta és beküldte – no, jól van, menj be, öleld át az igazgatónőt és menj haza. Így is tett. Autizmussal élő elsős kisfiú Ő, akinek az ölelés lett az egyik „kényszere”.

A beszélgetést lejegyezte egy diktafon.

Szerkesztette: Farkas István és Faragóné Bircsák Márta

METZGER BALÁZS

ÉLJEN SZTÁLIN, ÉLJEN A PÁRT!

Sztálin, arcán a szokásos, kissé lenéző mosollyal ült a cári széken. Ez a mosoly kívülről inkább derűnek látszott, a nagy ember szinte állandó derűjének, ami mintegy kifejezte a hatalmas birodalom folyamatos fejlődését, de azt a szelíden fenyegető optimizmust is, mely a veszélyes embert is mutatta. Hiszen ki merné kétségbe vonni ennek az arckifejezésnek a hitelességét? Ki merne egyáltalán itt kétségbe vonni bármit itt?

Félhomály volt, a diktátor a nagy, súlyos, vörös brokátfüggöny mögött ült a színpad oldalában, mert rövidesen beszéde következett, a pártkongresszus záróbeszéde. A színpadról beszűrődő fény vékony pászmákban világította meg a táncosok által felvert port, mely kicsit csavarta az orrát, ezért alaposabban szívogatta a pipáját, s nézte a gomolygó füstöt.

Ez a mosoly elfedte kalandozó gondolatait, mely a cári szalon széke, és az egyszerű tábornoki ruhája

ellentmondásossága körül forgott. Nagyujja sárga, hosszú körmével kis mélyedést vágott a puha fába néma, de maradandó nyomként.

Hirtelen emlékképek idéződtek fel benne arról a szörnyű napról, mely reggelén megtudta, hogy megtámadta Németország a Szovjetuniót. Két napig feküdt részegen a dácásjában, mert biztos volt benne, hogy kivégzik. De tévedett sorsát illetően, s ettől fogva még inkább lenézte alattvalóit.

És kint tapsoltak, tapsoltak ütemesen, már hosszabb ideje.

- Csak csináljátok! - gondolta. A sok kimosakodott muzsik! Kilépek majd, és milyen nagy rajongással néznek! Könnybe lábad a szemük! Nézzenek is! Lássanak, mint egy félistent, sőt, istent! Bizony, a látszatot fenn kell tartani...

Zavartan lépett hozzá a kongresszus fő szervezője, Kornjenszkij:

- Sztálin elvtárs...

De itt beleragadt a szó, mert Sztálin szűrős szemmel hirtelen rátekintett. Arcára rémületében ráfagyott az alázatos mosoly, s csak hebegett...

- Azt akarod mondani, induljak, Kornjenszkij elvtárs? Te megmondod nekem, mikor induljak?

Sztálin arca gúnyos mosolyra torzult, az elfehéredő embert nézve. Mindig jól mulatott ezen, az emberek elrémítésén. Ettől jobb kedve is lett. Szépen, lassan felállt, s a függöny elválasztása felé indult. Kornjenszkij teljes zavarodottságában sután rántotta félre a függönyt, homlokán verejték csillogott. A függöny kicsit beleakadt Sztálin lábába, de az nem mutatott reakciót, magában viszont így gondolkodott:

- Ejnye, mennyire megijedt, zavarodott lett ez az ember! Bárki, aki megijeszti, hatással lehet rá. Ez nem jó. A kongresszus után majd kitüntetjük, valami jelentősebb díjat kap, aztán rövidesen - érdemei elismerése mellett - valami távoli kisvárosba helyezük a pereputtyával. Mindenkit a megfelelő helyre!

A taps felhangosodott, állva ünnepelték őt, a csodálatos generalisszimust. Nem sietett, komótosan nyitotta ki a dossziét, melyben nagy betűkkel (mert szemüveget nem viselt) volt az írás. Lassan olvasott. Néha hosszú, kínosan hosszú szüneteket tartott, tekintetét a közönségen pásztázva. Szerette ezeket a néma perceket. Ez fejezte ki talán leginkább a hatalmát. Senki sem mozdul, senki sem mer püssenni, köhögni sem, pedig látszólag értelmetlen ennyi szünetet hagyni. Ugyanakkor ösztönösen érezte, ez a nagy szünet az ő, csakis az ő privilégiuma. Ez is tökéletesen kifejezi a

hatalmát: Olyat művel mindenki előtt, amit megtehet, ez az ő játéka, és mindenki asszisztál hozzá, mert éppen ez a hatalom lényege. Az ostobábbak még örülnek is neki. Nagy birodalom, nagy beszéd, nagy diktátor, nagy szünet, és nagy elragadtatás.

- Bugrisok, csinovnyikok, ide érzik a szagotok, az olcsó kölni, meg a savanyú izzadság! - nézett körbe lassan a nagy teremben, látva a felé forduló arcok sorát.

Megakadt a szeme egy cvikkeres, kopasz férfin. Rivkin az, a zsidó orvos vezető. Milyen gögös arc! Még itt is! A jellegzetesen lefittyedő száj, a vastag nyak, az az egész habitus. Elfördította fejét. Talán a szája szélének apró rezdülése mutatta, hogy mit gondol. Nem elég, hogy magas rangú orvos - persze hithű kommunista - még zsidó is!

Sztálin utálta mindkettőt. Persze kérdés, hogy szeretette-e valakit? De érezte, itt tenni kell, itt tenni fog, mert ezt a gögöt nem viselte el. Fejébe vette, hogy megsürgeti a készülő orvospert.

Míg beszélt, gondolatai ismét kissé elkalandoztak. Hitler milyen ostoba is volt! Az embert tette meg istennek, annyi kis isten meg hogy fér el egy birodalomban? Nyugtat meg a pénzt. Mekkora káosz! A félelem a legjobb isten! A félelem, igen, a rettegés és a félelem! Ezt a receptet ő tudja a legjobban! A félelemből hamar lesz rajongás, elragadtatás. A sok ostoba még kivégzése pillanatában is azt várja, hogy majd ő (aki igazából jószágos, és csak most tudta meg, mily igazságtalanság történt hithű alattvalójával) odalép, és igazságot tesz. Ó, hát éppen az igazságtalanság, a szigorú, büntető atya az, ami miatt mindez működik!

Míg beszélt, méltóságosnak és nyugodtnak látszott, igen, aki kompetensen vezeti ezt a nagy államot. De toroka kiszáradt egy kicsit. Az étel már régen nem érdekelte igazán. A pipa, meg a jó grúz borok! Már érezte is az első pár kortyot, ahogy szétárad a gyomrában meleget adva, aztán pedig lassan átjárja egész testét. Hogy várta ezt! A beszéde után ott volt a szoba, ahová csak páran mehettek be, és ott volt a jó bor is. Meg a pipadohányok. Érezte, szellentenie kell. Még két mondat, és hatalmas tapsvihár tört ki. Az emberek felállva éljeneztek. Ő a szokott módon intett kezével, s közben kiengedte azt, ami feszítette. Ettől mosolya még kifejezettebbé vált.

-Este, néhány elvtárral, gyomrában már sok jó borral majd kényelmesen ülhet a vetítőben, ő fog választani az amerikai filmek közül. Megérdemli ezt, a birodalom mára megkapta tőle azt, ami kellett ahhoz, hogy tovább működjön.

És pár óra múlva, kilazított övvel, félig ülve, félig fekvé egy nagy karosszékben, kezében borral, szájában pipával ott volt Sztálin, a generalisszimusz, a Szovjetunió első embere, kapatosan, amerikai filmet nézve. És elmosódott tekintettel önkéntelenül is New York utcáira álmodta magát a fekete-fehér képkockák bűvöletében. Képzeletben ő lépett ki a nagy limuzinból, és nézett végig az utcán magabiztosan, makulátlan öltönyében és kabátjában, hibátlan és férfias arcéllal, és a nők, az álomszerű nők tekintete mind felé irányult. Lassan álomba szenderült, és nem ébredt fel arra sem, mikor a pohár kiesett kezéből, és tompán koppant a puha szőnyegen. Mert elvtársak, tudjátok, már minden szovjet ember alszik, csak egy ablak világít a Kremlben, és ez Sztálin elvtárs dolgozószobájának ablaka. Mert amíg mi pihenünk, hogy holnap újult erővel építhessük a szocializmust, addig ő még mindig dolgozik, hogy nekünk jobb, szebb életünk, jövőnk lehessen. Éljen hát Sztálin elvtárs!

ORBÁN PÉTER

SZÁRNYAK

Ülök lehajtott fejjel, odajön, mellém ül.

Rám néz és mosolyog, a szája csukva.

Nem szavakkal, a szemével kérdez:

“Hogy vagy?” - “Én? Tehetetlenül.”

“Látom. Homlokodra, mint üres

boltra, kitéve a tábla: ZÁRVA!”

“Á nem, csak így koncentrálok.

Tudod: ima, szavak, beszéd Veled.”

“Ima? S közben a kétség a szívedből

indul és a homlokodra ír üzenetet?”

A szeme biztat: “Nem beszéd, kapcsolat!

Gyere, fogd meg a kezem!”

Nagy, erős, meleg tenyere van.

Mosolyog. Kitalálni nem tudom,

mire gondolhat, csak HIHETEM,

amit a tekintete üzen:

“Nem ZÁRVA, hanem KITÁRVA!

Szíved és az értelmed. A két szárnyad!”

CSEND van. Kezében a kezem.

Lassan föláll, s én Vele emelkedem.

2024.02.22.

METZGER BALÁZS

JÁTSZOM EGY HANGSZEREN

Rohan az életem,

Talán van még pár évem, évtizedem,

Ez a nagy nyüzsgés, Istenem!

De... minden nap játszom egy hangszeren...

Egy imára nem kulcsolom kezem,

Alig van bennem fegyelem,

Már önmagam sem keresem,

De... minden nap játszom egy hangszeren...

Ami igazán fontos, néha süt belém réseken,

Érzések, és nem értelem.

Kapaszkodok ezeken a szigeteken,

Ezt érzem, ha zene szól, s... játszom egy hangszeren.

Így jártunk hát édes Istenem,

Míg tart a földi életem, míg mozog a kezem,

értek, s van bennem érzélem, tervezem, hogy...

Minden nap egy játszom hangszeren

VEÉR I. TAS

TÖKÉLETES MEGOLDÁS

Mindegyik szög pontosan a helyén,
testemet rögzítve,
a nekem kiszemelt helyre,
a keresztezett gerendákon.

Shhh ... tényleg nem tudják
mit végeztek be most?
Sóhajtok: bocsáss meg nekik
és köszönöm neked, atyám,
ezt a "reality"-t.

Teljesült az elképzelésed,
puzzle-nk vége, kirakva.
Teljes és hibátlan.
Ám ugye, ez nem a vége,
hanem épp a kezdete,
a beléd rohanó utamnak?

Mondd, és hol vagy Te most?
Éppen ebben a percben?
....

A szivacs még mindig ecetízű ...

...
Még mindig tréfálgoznak?

...
Valaki oldalba bökött!?
Erősen...

...
Álmodok?

...
(Ám egy fájdalmas igazság is jobb,
mint egy hazugság)

2021.09.07.

CHRISTIAN FELDMANN

FELJELENTÉS

Végül egy nemes jelentette föl az inkvizíciónál.
Hét évig tartott a per. Kihallgatások, kérdőívek,
végtelen viták a dogmákról és filozófiai fogalmakról.
Bruno úttörő teljesítményei nem játszottak szerepet:
Még Kepler előtt rájött, hogy a bolygók elliptikus
pályán köröznek a Nap körül. Még Galilei előtt
fölfedezte, hogy a Nap a saját tengelye körül forog.

Végzetévé vált, hogy ragaszkodott a
gondolkodás szabadságához, és ahhoz, hogy szabad az
akkoriban uralkodó véleményformálóktól eltérően
kutatni. Bruno „natura naturans”-nak, önmagát teremtő
természetnek tekinti a teremtést. Számára a kozmosz
nem kész, kiszámítható törvények alapján működő
képződmény, hanem olyan organizmus („élő
szervezet”), amelyet isteni lélek hat át.

És ez a mindenség – ez a második
alapgondolata – végtelen, határtalan, bolygók és napok
milliói népesítik be. Bruno számára „számtalan ehhez a
világhoz hasonló világtest létezik, amelyek közül az
egyik nem jobban középpontja a világegyetemnek, mint
a másik”.

Ez azt jelenti, hogy a kozmosznak nincsenek
határai, a végtelen mindenségben számtalan olyan
naprendszer létezik, mint a miénk. Bruno az
organizmus képét állítja szembe egy merev égi
mechanikával, amely mindent ki akar számítani, és már
nem kész arra, hogy meglepődjék.

De ha a kozmosz valóban folytonosan változó,
önmagát újratevő szervezet, hol van marad akkor a
teremtő Isten? – kérdezték szörnyülködve az
inkvizítorok. Ha számtalan olyan világ létezik, mint a
miénk, és ott szintén élőlények laknak, akkor Isten mi
célből kötelezte el magát annyira a Föld nevű,
jelentéktelen csillagocska iránt? Mi célből vált emberré
Krisztusban, és halt meg a kereszten? Ha a
világegyetem végtelen, végső realitás, akkor nem
azonos-e Istennel?

Bruno kijelentette, hogy visszavonásra csak
akkor kész, ha bebizonyítják neki, hogy vétett a korai
kereszténység biztos tanai ellen. Ezzel megkérdőjelezte
kora egyházi kormányzatának tekintélyét. A vádlottat
világi bíróságnak adták át, amely az egyházi kívánsága
szerint halálra ítélte. 1600. február 17-én Rómában, a
Campo dei fiorin máglyán elégették.

Lélektől áthatott kozmosz

Tragikus vég – mert az egyházi tanítóhivatal és az eretnek találkozhatott volna egy fontos törekvésben: Bruno egész életében küzdött a silány, mechanikus materializmus ellen, amely mindent ki akar számítani, mindent utalni akar, mindent alá akar vetni az emberi szükségleteknek. Ezzel a bálványimádással a lélektől áthatott, végtelen kozmosz tiszteletét állította szembe: a mélységi dimenziókhöz való bátorságot ama felszínes szemléletmód helyett, amely mindent a Föld mércéivel mér. Aki elfogadja Bruno vezetését, az mindig többet fog látni a természetben, mint tetszőlegesen kihasználható nyersanyagtartalmakat.

Az „eretnek” rendszerében nagyon is megvolt a helye Istennek: a világ „belső művészeként” ő az, aki tartósan áttelekíti és életben tartja a világot. Bruno saját szavaival szólva: „A természet Isten keze és eszköze.” És: „A természet: Isten a dolgokban.”

(Ford.: g. g. a.) Forrás: *Kirche In*, 2024/2

D. KRISHNAMÚRTI

NAPLÓ

Ahhoz, hogy radikális változás mehessen végbe korunk civilizációjában és társadalmi szerkezetében, újfajta tudatosságra és teljesen új erkölcsi felfogásra van szükség. És bár ez nyilvánvaló, mégis úgy tűnik, hogy mind a baloldal, mind a jobboldal, de még a radikálisok is átsiklanak e fölött a tény fölött. Minden dogma, minden szabály- és eszmerendszer a régi tudat részét képezi: a gondolat szüleményei. A gondolat pedig részekre szabdalja a dolgokat: baloldalt, jobboldalt, centrumot teremt. Ez elkerülhetetlenül a bal- vagy vérontáshoz, vagy totalitárius rendszerekhez vezet. És épp ez az, ami a körülöttünk levő világban történik. Habár az emberek látják, hogy társadalmi, gazdasági és erkölcsi átalakulásra van szükség, mégis a régi tudat alapján reagálnak, ahol a gondolat a főszereplő. Az a zűrzavar, mocsok és nyomorúság, ahová az emberiség mára eljutott, a régi tudat munkájának az eredménye, és ha ezen nem változtatunk alapjaiban, akkor bármely emberi tevékenység — legyen az akár politikai, akár gazdasági vagy vallási - csak földünk és egymás elpusztításához vezethet. A józan ember számára ez egészen nyilvánvaló.

Legyen az ember fény önmaga számára — ez a fény az egyetlen törvény. Más törvény nincs. Minden más törvényt a gondolat hoz létre, s mint ilyen: ellentmondásos, és ezzel megosztottságot teremt. Ha önmagad fénye vagy, az azt jelenti, hogy nem valaki

más fényét követed, bármilyen ésszerűnek, logikusnak, történelmileg megalapozottnak és meggyőzőnek látszóddék is az. De nem lehetsz fény önmagad számára, ha a tekintélyelvűség, a dogmák és következtetések sötét árnyékában élsz. Az etikai érzék nem gondolatokból épül fel, nem is a környezet nyomására alakul ki, és nem is a tegnap hagyományából jön létre. Az étosz 33 a szeretet gyermeke, a szeretet pedig nem vágyakozás vagy élvezet. A szexuális vagy az érzéki gyönyör nem szeretet.

Ott fenn a magas hegyekben alig voltak madarak, csak néhány holló és szarvasok, és időnként megjelent egy medve is. Mindenfelé hatalmas vörösfenyők - a hallgatagok - magasodtak, s mellettük az összes többi fa eltörpült. A táj fenséges volt és végtelenül békés — vadászatot itt nem engedélyeztek. Minden állat, minden fa, minden egyes virág védelem alatt állt. Egy ilyen robusztus vörösfenyő alatt üldögélve tudatossá válsz az emberiség egész történelmére és a föld szépségére. Egy kövér vörös mókus vonult el melletted rendkívül előkelően, majd egy-két méterre megállt, és kíváncsian figyelte, hogy mit keresel te ott. A föld száraz volt, bár a közelben csörgedezett egy patak. Egy levél sem rezdült, és a fák között érezni lehetett a csönd szépségét. Ahogy lassan sétált a keskeny ösvényen, az egyik kanyarban egyszer csak ott volt előtte egy medve a négy kölykével, melyek akkorák voltak, mint egy-egy jól megtermett macska. A kölykök nekiiramodtak és felmászta a fákra, az anyamedve pedig mozdulatlanul és hang nélkül nézett szembe a férfival. Úgy tizenöt méter lehetett köztünk - hatalmas barnamedve volt, támadásra készen. A férfi azonnal megfordult és távozott. Mindketten megértették, hogy nincs ok a félelemre, és egyik sem akar ártani a másiknak, mindazonáltal a férfi mégis örült, amikor újra a védelmező fák, a mókusok és a veszekedő szajkók közé ért.

A szabadság azt jelenti, hogy te vagy a fény önmagad számára. Ekkor a szabadság már nem csupán egy elvont fogalom többé, amin elmélkedni lehet. A valódi szabadság a függőségtől, a ragaszkodástól, a tapasztalás utáni sóvárgástól való megszabadulást jelenti. Maguktól a gondolati struktúráktól való megszabadulás az, ami önmagad fényévé tesz. Ilyenkor ebben a fényben zajlik a teljes cselekvési folyamat, így soha nem alakulhat ki ellentmondás. Ellentmondás csak akkor alakul ki, amikor a törvény, a fény elkülönül a cselekvéstől, amikor a cselekvő elkülönül a cselekvéstől. Az eszményképek, az elvek csak a gondolat meddő áramlásai, és nem létezhetnek együtt ezzel a fényvel - az egyik kizárja a másikat. A fény, a törvény elkülönül tőled. Ahol jelen van a megfigyelő,

ott ez a fény, ez a szeretet nincs jelen. A megfigyelő struktúráját a gondolat építi fel, mely sohasem új, sohasem szabad. Nincs „hogyan”, nincs rendszer, nincs gyakorlat. Csakis a látás van, ami a cselekvés maga. Látnod kell, de nem valaki más szemével. Ez a fény, ez a törvény nem a tiéd, de nem is másé. Csak a fény van. És ez a szeretet.

1973. szeptember 24.

FARKAS ISTVÁN

A MEGŐRZŐK

Kis település Franciaország közepén. Jó, ha tíz-tizenkét ház. Templom, iskola, önkormányzat nincs. Egy család állandó lakós.

A szoba

Az ablak a szem, ami kilát, vagy befelé néz, önmagába, a házba. Hajnali hatalmas forgalom. Lassú ködfoszlányok úsznak a tó felett. Felette világít a hold. Egy szürke-gém úszik lassan a víz felett, szárnya néha érinti a vizet, majd felvág meredeken és eltűnik a fák mögött. Búbos-vöcsök evez át a túlsó part felől. Mögötte ék alakban kettényílik a szellőfűtő apró hullámerdő. Hirtelen eltűnik a vízben. A part előtt jön fel, ahol vadkacsák vonulnak a part mellett. Zöldharkály rikoltva érkezik lenn, az öreg szilvafára. Föl-le araszol a törzsön, majd a kő-mellvéd kövei között vadászik. A szarkacsalád egymást követve húz el a tó szélén, a part felett. Három egerészölyv kering fenn. Elvitorláznak az egyik majd a másik part felé, de visszatérnek. Időnként kergetőznek. Ilyenkor meredeken lecsapnak, majd fel a magasba. Lassú, egyenletes tempóban egy vidra halad felfelé a part mentén. A barna barátposzáta a kerti bokrok között vadászik, versenyzik a cinkecsapattal. Felbög egy tehén, és a távolban megszólal egy templomharang. Mintegy jelre, hangos csiviteléssel megjelenik a fecskehad a tó felett. A szellő érinti a vizet és annak felszíne belereszket. A felhők között átszűrődő fény növekszik. Egyre több a mozgás és a hang. Valami árad, valami, ami éltet.

A szobában favázás ágy, az ablak előtt fa asztal, fapad, két régi faszék és egy kék hokedli. Közepén lyuk. Az ágy végében a falon Buddha kép. A sarokban öreg faláda, mellette néhány régi kancsó. Felettük a falon egy festmény. Mintha az öreg láda képe lenne a formája nélkül. A másik sarokban kis vaskályha. A mennyezeten gömb alakú modern lámpa. Az ablak alatt villanymelegítő. Hideg van, de a kis ablakrész állandóan nyitva. A deszkapadlón öreg szőnyeg vagy

filc. A beáradó levegőben ott van a tó, a fák, az éjszakai eső és az öreg ház összes emlékének illata.

A ház

Ki tudja mikor épült? Kövei mesélnek, de a maguk nyelvén, más időrendben, más térben. A tó, de még inkább a patak – mert a tó később jött, amikor a patakot felduzzasztották - volt az alap. Ő csinálta a réteket, ahol a tehének jól érezték magukat. A tehéneknek épültek az istállók, és a tehéneket őrző embereknek a házak. Az emberek szerették a tehéneket a húrukért, és a patakot a tehének miatt. Volt itt levegő is, víz is és csend, és a tóban halak. A réteken tehének nőttek, a parton a házakban gyerekek. Aztán valahogy egyre kevesebb tehén kellett. Az emberek elmentek. Csak egy család maradt. A házakat eladták városiaknak. Ők, csak nyáron jöttek. A házak hidegebbek lettek, de falaik, ha nem építették át őket, megőrizték mindazt, amit tudtak. Ha megőrzők jöttek, mint itt, őket tovább szolgálták.

A funkció nem számított. Hagyták, hogy falaikon belül az istállóból konyha, a pajtából fürdőszoba, a szénapadlásból hálószoba, a tyúkólból kis vendégszoba legyen. Engedték bevezetni a vizet, a villanyt, ha a kezek megőrzők voltak. A beton hozzátoldásokat, a műanyagpadlókat és díszes csempéket már nehezen viselték. Már ránézésre kiütözik az undoruk és ez az undor kihat az emlékeikre is. Megszűnnek. Esténként már nem mesélnek a kandallónál régi történeteket a régmúlt időkből és nem tárják fel rejtett kincseiket a dohos pincéik mélyéről. Csak funkcionálnak, de a lelkük odalett. Elköltöznek köveik közül a gyíkok, szelemeneik alól a pókok és már a szomszéd macskája sem járt szabadon ki-be a kis kertkapun. De itt, a ház alatti mellvéd ugyanúgy szolgál, mint száz és kétszáz évvel ezelőtt: elválasztotta a házat és a tóra lankásan lejtő legelőt, árnyékos bokrokkal takarta nyári délutánokon a falakat és étkezőhelyül szolgált a ház aprajának-nagyjának. Itt indult a nap és itt is ért véget, ha nem esett. A nyitott tűzhelyen sült a flekken vagy a kolbász, vagy csak magában füstölgött a szúnyogok miatt. De szúnyogok azon a nyáron nem nagyon voltak.

Az ajtók szerepe rendkívüli. Nemcsak arra figyelmeztetnek – mint általában az ajtók –, hogy valamilyen határ átlépése történik: a hálószobából (az álom világából) a nappaliba; a nappaliból a kertbe (a természetbe); a kertből az utcára (a világba), hanem méretük folytán minden alkalommal a haladás irányába eső világ felé meghajlással kellett tisztelni. És aki erről megfeledkezik, az olyan emlékekkel távozik, hogy még napokig ne felejtse el a mulasztását. Ugyanezt a célt szolgálják a lépcsők. Arra figyelmeztetnek, hogy ha egy felfelé vagy éppen a lefelé vezető út könnyű, akkor semmire sem jó. Oda kell figyelni minden lépésre,

minden lélegzetvétélre, minden milliméterre. A házzal együtt nőtt fel a borostyán, a köveket borító moha és a kövek repedéseiben élő páfrány. Egy igazi szimbiózis, egy harmonikus együttélés volt. Ősztől, amikor a városiak hazatértek, még a tehének is visszataláltak a ház előtti rétre, ahol kövére hízott a legelő, hogy átadja kövérségét nekik. Hálájukat lepényekkel köszönték meg a további gyümölcsöző együttélés reményében. Mert az együttélés túlradt a falakon vagy, ami ugyanaz beáradt az ajtókon, ablakokon. Ott van mindenütt.

A táj

Vastag, sötétzöld, nedves. Mintha folyamatosan szitálna valami. Nem eső, nem pára, nem köd, nem fény, hanem valami, ami ezeket és általuk mindent éltet. Körben dombok, a dombok oldalát sövények szabdalják. A sövények által kiszabott réteken fehér tehének. A dombok tetején erdő. A völgyek alján kis és nagy patakok. Keskeny, két téhen-széles kocsis utak. És a tó. Sok kilométer hosszan elnyúlva a völgy alján délről északra, majd megtörik és egy duzzasztógát állja útját. Része a tájnak. Ha leeresztik néha, hiánya meglátszik az egész tájon. A szellővel és a felhőkkel együtt ő alakítja át a fényt. Megtöri, csillogtatja, játszik vele. Este aztán a hold adja a fényt, és a tó vele folytatja játékát szerényebben, sejtelmesebben. A zúgva hömpölygő hegyi patak belesimul, lecsendesedik és felmelegszik. És hát a szentjánosbogarak a hűvös esti párában. A patakok, a tó és az utak szélén csaknem összefüggő páfrányerdő. Állítólag már sok millió éve élnek itt. Valamikor óriások voltak. Ők voltak a fák, de ma is itt vannak csak szerényebben. Beérik az utak szélével. És a tölgyek. Olyan óriások, melyek egyedül nőttek fel. Az utak szélén állnak ők is, vagy a legelő közepén. Azok lettek, akik lehetek. Talán magányosak, talán inkább egyedülállóak. Nem védi őket a közösség, a család, de ettől lettek az ember számára semmire sem használható óriások. Olyanok, akikre felnéznek, akik árnyékot adnak a nagy melegben és fészekrakó helyet a kicsiknek. Vagyis azok lettek, amire szánták őket: tölgyfák. Részai a kultúrának, ha részeinek veszik őket. Sok mindenre emlékeztethetnek, mert sok tudást megőriznek.

A kultúra

- Nem egy vallásos vidék. Valamikor a reformációt követően elvallástalanodott. Aztán jöttek a bencések és építettek egy kolostort az egyik völgyben. Volt ott egy sziklatömb, melynek tetején állt egy másik, ami billegett. Erről nevezték el a kolostort.

Vasárnapi tízórás nagymise. Otthon szagos misének nevezték a tömjén miatt. Harminc-harmincöt bencés szerzetes a világ több részéről, papok és hívek. Vannak

fiatalok is. Orgonaszó és ének. Együtt is, franciául. „Mester, taníts minket imádkozni” refrénnel. Majd egy a kolosszei levélrészletre írt gregorián és két zoltárrészlet. Szentbeszéd Szodomáról és az igaz emberekről. Csaknem mindenki részt vesz a szentáldozásban („Bizony, bizony, mondom néktek: ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok a véré, nincsen élet tibennetek...” és a tanítványok: „Kemény beszéd ez: ki hallgathatja őt?”) és a mise után a kolostor könyv-, CD- és ereklye boltjában a vásárlásban. Minden szertartásos, csendes, visszafogott, vasárnapi. Az udvaron levendulabokrok illatoznak. Hétköznap is.

Este, Vesperás Vézelay-ben. Román katedrális a tizenkettedik századból, a szentély gótikus kiegészítésével, alatta kilencedik századi altemplom Mária Magdolna ereklyével. Itt halad át a Szent Jakab út, ami a spanyol Compostellában ér véget. A párizsi Jeruzsálem szerzetesrend tagjai énekelnek. Turisták, turisták. A fantasztikus faragott oszlopfők és a faragott timpanonok bibliai történetekkel. A teljes katolikus szimbólumrendszer. Az előtérben színpadot raknak össze hangosítással egy esti hangversenyhez. A zuhogó esőben végig a kisváros utcáján. Minden házban vendéglő, borozó, shopping a turistáknak.

Útközben kis faluk hatalmas templomokkal papok nélkül.

- Jó, ha egy-két alkalommal van bennük mise, vagy esküvő.

- A pataokban rafting versenyekeket tartanak.

Az egyik faluban nagy vasárnapi pop-koncert és vásár előkészületei.

Aztán Avallon az autópálya mellett. Szűk völgyben, várfal alatt virágos függőkertek, fenn polgári házak, templomtornyok. Felérve, városi forgalom, kamionok és Auchan. Ajándékvásárlás, kis bor, csokoládé, sajt. Hazafelé, kis várkastély a patak partján.

A faluba érve kinn az utcán az idős házaspár, akié a ház volt. Rövid, jó hangulatú beszélgetés, kocsiból.

- Itt nőtem fel. A gyerekeikkel együtt játszottunk minden nyáron.

A tóparton hollandok által felépített ház, patakkal, tóval, fürdőmedencével. A locsolók mennek, az eső elállt. Kenekirándulás körbe a tavon. A híd alatt fecskéfészkek, kacsingató fiókák. Fürdés.

És a vacsorák szertartása. Nyílt tűz. Hol kandalló, hol kerti szalonasütő. Kovácsoltvas szerszámok, rostélyok, szertartásos mozdulatok, ropogós flekken,

sült kolbász, saláta, pirítós (folyamatosan, minden mennyiségben) és vörösbor.

És még valami, egészen más, a levegőben. A tekintetekben, a mozdulatokban. Nem olyasmi, mint a kolostorban a misén, és nem is olyan, mint a román kori vesperáson, mégis valami szertartásos, ünnepi, meghitt, baráti.

Megszólal a múltzredbeli gramofón, s a múltzredbeli cigányzene, keringő. Éneklés, de késő van.

És akkor jön a séták szertartása. Lefekvés előtt, sötétben. Ha esik, akkor is. (Be fogom vezetni otthon!) Nem messzire, csak ki a házak közül a pataknál a kis hídhöz, vagy fel az úton az erdőbe, ahol már a baglyok huhognak és kel fel a hold. Aztán lassan vissza, beszélgetve, hallgatva.

- Nem lehet itt nagy kirándulásokat tenni. A domboldalak tele vannak sűrű, átjárhatatlan sövényekkel a tehenek miatt. Körbe a tó vagy fél nap. Így este jól esik ez a kis séta a csöndben – már negyven éve.

A megőrzőknek fel kell tölteniük. Újabb éjszaka, majd újabb nap következik. Örködni kell!

A megőrzők

- Negyven éve vettük. Bátyám addig járt faluról falura, amíg rá nem talált. Aztán megalkudtak a paraszttal. Bagóba került. Azóta építgetjük, tapasztgatjuk, használjuk. Van, hogy tizenöten is vagyunk egyszerre lenni. Sokan vagyunk és sok a barát is. Főleg nyáron. Régen néha télen is, de ma már nem. Lassan csináltunk mindent, mert meg akartuk őrizni, amit lehetett. Így maradtak meg, újultak meg az öreg villanykapcsolók, az öreg székek, asztalok, sámlik, hokkedlik, a régi ágyak és így épültek ki lassan a fürdőszobák a maguk egyszerűségében, a hulladék anyagból készült válaszfalak, lépcsők. A bokrokat, fákat csak akkor nyírom meg, ha a házat veszélyeztetik. Mindig van mit tenni rajta. Valami mindig kilazul, elhajlik, eltörik, lekopik, kilyukad, túlnő, kihajt vagy éppen elporlad. Szerencsére nem vagyok egy kapkodós, bár néha már felmegy a pumpám, mert döntési sebességem a bátyáméhoz képest fénysebesség. Ő sokkal jobban megőrző fajta. Ezért aztán sok a befejezetlen, a már nem átépíthető, a „na ez már így is marad”. Éppen ezt a tyúklétrát építem be, mert itt fenn, a tyúktól kihasználatlanul állt és látod, milyen jó kis szoba lett belőle. Nem akarsz itt aludni? Ja persze, a kilátás, ezen nincs ablak. Megértem. Hihetetlen számomra, hogyan képesek emberek itt házat venni, majd nyáron leköltözve, ki sem tenni a lábukat a házból. Még a gyerekekkel sem. Akkor miért vették? Egy egész

évre feltöltődhetnének azzal a mérhetetlen sok benyomással, ami érné őket, ha kidugnák az orrukat. És a levegő! Ha látnád, este mindenki bezár mindent, még a zsalukat is. Pedig itt az éjszakai levegő olyan, mint az a zsíros tej, amivel a tehenek a borjaikat szoptatják. Hihetetlen.

- Mint otthon, nálunk Dobogókőn. Ugyanez a helyzet, csak ott költözés után még a fákat is kiirtják a kertből, mert csúnyák. Tényleg azok, ezekhez a tölgygyönyörűségekhez képest, de élő fák, amik azért ilyenek, mert a viharok, a jég és a hatalmas hó ilyenné formálta őket. Vajon miért nem néznek előtte tükörbe?

- Tudod a gyerekek imádnak itt lenni, mert itt nem kell semmire vigyázni, semmit a helyére tenni. Igaz, hogy ha lejövök sokszor nem találok a dolgokat, de ez nem olyan fontos. Itt nőttek fel, és az unokáinkat is szívesen hozzák ide. Együtt vagyunk.

- Megértelek. Kevés fontosabb dolog van a család együtt-tartásánál. Főleg manapság.

- Mindig nagyon jó dolgom volt. Nagyon szeretnek a szüleim és jól érzem magam velük, de meg kellett értenem, hogy saját életemet kell élnem. Nem könnyű, mert elég sokáig vártam. Nehéz változtatni, saját lábon állni, vagy majd férjhez menni. Anyu nagyon jól főz. Ezt is meg kell majd tanulnom, ha szükség lesz rá.

- Úgy látom, itt minden együtt van ahhoz, hogy valaki jól induljon neki egy önálló életnek. Minden értés, minden eszköz, minden érték, ami az alapokat illeti. Elég szilárdnak tűnik. És már neki is rugaszkodtál. Már néhány határon is átszálltál, nem?

- Van valami, ami megőrizhető, de sajnos nem adható át. Bármennyire is szeretném. Csak megőrizni lehet, vagy szaporítani, de átadni nem. Megmutatni lehet, kedvet csinálni hozzá, talán, de nem mindegy mikor és hogyan. Mindig és mindenben van egy pont, amikor lehet, de akkor még ott a hogyan. Rájöttem, hogy nem kell vele foglalkozni. Csak egyfajta érzékenységet kell megtanulni, és akkor eljön és átmegegy magától. Ezt az érzékenységet kell megőrizni, ami nem egyszerű. Minden és mindenki azon fáradozik, hogy ezt az érzékenységet feléje irányítsam. Érte, érdekében működtessem. És meg is kell tennem, de mértékkel. Ismerni kell egy belső mércét, amit nem tanítanak az állami és magániskolákban. Miért kell megőrizni? Kinek az érdekében, kinek a szüksége miatt? Ne kérdezd!

- Nézd, most kel a Hold. És reggel a Nap is felkel. Hajnalban indulnunk kell. Feküdjünk le aludni. És még egyszer köszönöm barátom az összes táplálékot.

KOVÁCS LÁSZLÓ

IRGALOM ÉS ERŐSZAKMENTESSÉG

Köszöntelek Benneteket nagybőjt 5. vasárnapján, régi nevén *Feketevasárnapon*, amikor a templomokban fekete lepellel takarták le a feszületet és képeket. Jézus ebbe a sötétségbe kiáltja bele: „*Higgyetek a világosságban!*”

A templomi botrány, amit a próféták jelképes módszerével Jézus rendezett a templom urai ellen, a pogányok érdeklődését is felkeltette. Beszélni akartak Jézussal. Ő pedig olyan magyarázatot adott viselkedésére, mely János magyarázkodása ellenére is a Napnál világosabbá teszi az erőszakmentes Jézus profán magyarázatát az egy szem *búzaszem* példájával.

Legutóbb a vallások horrorisztikus történetének felidézésével szerettem volna lelkiismeretünket felrázni, hogy milyen szerepe is lehet az istentiszteletként üzött erőszaknak a világ mai sorsának kialakulásában! De kérdezem: nem lehet, hogy mindez a vallásnak csak az egyik oldala?!

Imádkozzunk! Istenünk, nehezen tudjuk szokásos skizofréniánkat megtagadni, mikor Téged irgalmas és irgalmatlan Istennek gondolunk, hogy miért ne lehetne a vallás is skizofrén, vagyis irgalmatlan (szadista), de irgalmas (pacifista) is? Segítsd megértenünk ezt, aki él és szeretsz örökkön örökké.

Evangélium János könyvéből (12,20-36)

Azok között, akik felzarándokoltak, hogy az ünnepen imádják az Istent, volt néhány görög is. Ezek Fülöphöz fordultak, aki a galileai Betsaidából származott, és kérték: „Uram, látni szeretnénk Jézust.” Fülöp elment, és szólt Andrásnak. Aztán András és Fülöp odamentek és elmondták Jézusnak. Jézus ezt válaszolta: „Elérkezett az óra, amikor megdicsőül az Emberfia. Bizony, bizony, mondom nektek: ha a búzaszem nem hull a földre, és nem hal el, egymaga marad, de ha elhal, sok termést hoz. Aki szereti életét, az elveszíti, de aki gyűlöli életét ebben a világban, az megmenti az örök életre. Aki nekem szolgál, az engem kövessen, s ahol én vagyok, ott lesz a szolgálom is. Aki nekem szolgál, azt megtiszteli az Atya. Megrendült a lelkem. Mit is mondjak: Atyám, szabadíts meg ettől az órától? De hiszen éppen ezért az óráért jöttem. Atyám, dicsőítsd meg nevedet!” Erre szózat hallatszott az égből: „Megdicsőítettem és ezután is megdicsőítem.” A nép, amely ott ácsorgott, ennek hallatára azt gondolta, hogy

mennydörgött. Mások így vélekedtek: „Angyal beszélt vele.” Jézus megmagyarázta nekik: „Nem miattam hallatszott ez a szózat, hanem miattatok. Ítélet van most a világon. Most vetik ki ennek a világnak a fejedelmét. Én meg, ha majd fölmagasztaltatom a földről, mindenkit magamhoz vonzok.” Ezt azért mondta, hogy jelezze: milyen halállal hal meg. A nép azonban ellene vetette: „Mi úgy hallottuk a törvényből, hogy a Messiás örökké megmarad. Hogy mondhatod hát, hogy az Emberfia fölmagasztaltatik? Ki az Emberfia?” Jézus így válaszolt: „Már csak rövid ideig marad köztetek a világosság. Addig járjatok, amíg van világosságotok, nehogy elborítson benneteket a sötétség. Aki sötétben jár, nem tudja, hova megy. Amíg veletek van a világosság, higgyetek a világosságban, hogy a világosság fiait legyetek.” Ezeket mondta Jézus, aztán elment, és többé nem mutatkozott.

Az áldozatbemutatás, mint a vallási erőszak *ősjelensége* nem lehet az egyetlen jelenség a történelemben. A múltkor idézett tanulmány szerzője (Georg Baudler: „Áldozat és erőszak”) is így gondolta. Ezért keresett tovább és megtalálta az ószövetségi Biblia és az újszövetségi Evangélium egy mondatát, ami így hangzik: „*Mert szeretetet akarok, nem pedig vágóáldozatot, Isten ismeretét, nem pedig égőáldozatot*”. Ezt a mondatot *Ozeás* próféta mondta a Bibliában (6,6) és *Jézus* idézte többször is az evangéliumban (Mt 9,13).

1) A szelíd vallások és „alapítók”

Magam is végig néztem a vallások történetét abból a szempontból, hogy az „áldozat” *ősjelensége* mellett található-e más is, vagyis vannak-e „szelíd vallások” és „szelíd vallásalapítók”?

Azt találtam, hogy majd minden vallásban szerepel az *Apa istenkép, a szeretet, jóság, irgalom* szó is, de legtöbbször az áldozat *ősjelenség* mellett. Csak a vallások reformerei között találtam olyanokat, akik ki akarták zárni a vallási áldozatokat, a vallási erőszakot. Idézem most a legkiemelkedőbbeket:

Zaratusztra (Kr.e. 600 körül) a perzsa vallás nagy belső forradalmára, aki a régi természet- imádást akarta felszámolni. Elveti a bálványimádást, a papok áldozatait és állatkínzásait számára utálat tárgyai. Egy igaz Isten van, *Ahura Mazda*, aki a mindenség Atyja, ő a világ teremtője, az ő országa az Isten országa, az ő szolgálatába állni ez az élet és üdvösség. A tisztességes élet hármasszabálya: „*Gondolkozz, beszélj és cselekedj helyesen!*” Hitvallása: „*Az igazság a legfőbb jó, boldog az az ember, ki tökéletesen igaz*”. Tanai az *Avestában* (Tudás Könyve) maradtak fenn.

- Tanításából később sajnos államvallás lett, majd visszasüllyedt a politeizmusba.

Laotse (Kr.e. 7. sz. végén született) - a *kínai taoizmus* bölcse, akinek alaptétele a „békesség keresése”. Erkölcsi eszményét így fogalmazza meg a *Tao te kingben*:

„Aki mást ismer, az okos, aki magát ismeri, az a bölcs.

Aki mást győz le, az erős, aki önmagát: az igazi hős.

Aki sikeres, van abban akarat, aki kevéssel éri be, több sikert arat.

Aki megáll a helyén, legény a talpán, de akit a halál se gyűr le, azé lesz az élet igazán”.

- Laotsét később *isteni rangra* emelték, de a taoista valláshoz semmi köze. A taoista pápa határozza meg, hogy mely istenek részesülhetnek istentiszteletben és melyek nem.

Kungfutse (Kr.e. 551 - 478) szintén a *kínai államvallást* akarta megújítani. Amikor tanítványa azt kérdezte tőle, hogy van-e olyan parancsolat, amely egész életünk irányát megszabhatná, a mester azt felelte: „Van. A felebaráti szeretet. Amit nem kívánsz magadnak, ne tedd azt te se embertársadnak (Lun-yü XV. Könyv 23.f.).

- Kung mester ugyan csak egy bölcs volt, de halála után templomot építettek neki, és előtte háromszor kellett térdet hajtani és homlokkal a földet érinteni.

Szókratész (Kr.e. 470 - 399) a *görög felvilágosodás* nagy alakja, akinek „*daimonionja*”, a lelkiismeret, az emberben élő Isten szava, ő a görög vallást új alapra helyezi. Az „új hit” azonban a görög „vallás” védelmezőit mozgósította, hogy kiitassák Szokratésszel a méregpoharat, követőit pedig üldözzék.

- Szókratészt nem avatták istenné.

Buddha (Kr.e. 570-480) aki *Indiában* lett „*megvilágosodottá*” és aki csupán *életbölcességet* hirdetett. Ennek lényegéhez tartozott, hogy „*élőt megölni nem szabad... még a ránk támadó rablókkal és gyilkosokkal szemben sem szabad haragot érezni... kerülni kell mindent, ami rossz, azt kell csinálni, ami jó, és meg kell tisztítani a saját szívünket*”. Buddha tanítványokat gyűjtött, nem alapított vallást, mindenféle istentiszteletszámára ismeretlen volt, még az imádság is. Nála az isteneknek nincs semmi szerepük.

- Ennek ellenére Buddha halála után tanításából vallást csinált a „nagy gyülekezet” (mahajana), őt magát istenként kezdték tisztelni, sőt buddhaisteneknek minősítették a korábbi brahmanizmus isteneit, és a

világon szétterjedő buddhizmusok közt még Buddha szentháromságot is találunk. Tény, hogy a buddhizmusnak vallássá alakult formái sem ismerik az ember és állatáldozatokat, és a buddhizmus soha nem folytatott vallásháborút.

A **zsidó próféták** ugyan Jahwe szája (nabi) voltak, de némelyikük, mint *Ozeás*, és a messiási boldog korról álmódó *Izaiás* beszélt az áldozatbemutatás helyett az *irgalomról*, ill. az erőszak megszűnéséről, amikor a *"kardokból ekevasat készítenek az emberek, és együtt legelészik majd a farkas és a bárány"* (65,25).

Jézus (Kr.e. 7-33) is a zsidó nép prófétája, aki a *zsidó vallás „tökéletesítőjeként”* lépett fel. Akit aztán éppen a vallás főpapja ítél halálra, mert káromkodott, ugyanis az Istent „*Atyjának*” nevezte. Ezzel egy *új istenképet* hirdetett meg, amivel elvetette a zsidó vallás és nemzet istenét, Jahwe-t, az áldozatokra és vére szomjazó törzsi istent. Kijelentette, *Ozeást* idézve, hogy „*irgalmat akar és nem áldozatbemutatásokat*”(6,6). Hüvelyébe tette tanítványaival a kardot és meghirdette nemcsak a nem-bántás, hanem az *ellenségszeretet parancsát* is (Mt 26,52; Mt 5,44).

- Halála után nem sokkal istenné avatják, és örömhíréből, hogy mindenkit, még az ellenséget is szeretni kell, egy Pál nevezetű neofita, vallást szerkesztett. Azzal a felháborító fordulattal, hogy a hatalom áldozatából Isten Bárányát csinált, akinek kiontott vére árán menekülünk meg Isten haragjától és leszünk megváltottak.

2) A szeretet, mint ősjelenség

Az említett szerzőt idézném még, aki azt kutatta, hogy van-e valóban olyan *ősjelenség*, olyan őselmény, amit a prófétai mondás sejtet, és amit Jézus hirdetett meg. Ő bizonyítva látja ezt az ősjelenséget, majd nyelvészeti úton kimutatja, hogy az „*áldozatnak*” és a „*szeretetnek*” eltérő, egymást kizáró jelentése van. A „*szeretetet*” olyan „*varázsszónak*” gondolja, mely az ember életének és végső boldogságának kulcsa.

Leszögezhetjük, hogy az *áldozatbemutatás* kétséget kizáróan vallási ősjelenség. Mint láttuk, végigvonul az emberiség történelmében minden népnél és minden földrészen. De ősjelenség az *irgalom*, a *szeretet* is. Még ha csak bűvópatakként jelenik is meg az áldozati vértől piros földből előtörve tiszta forrásvízként, amikor itt-ott *Atyjának* szólítják az Istent, és felhangzik az áldozatbemutatás prófétai kritikájának alternatívája, a vágy, hogy „*irgalmat akarok, nem áldozatot*”.

Ennek ellenére nem lehet szabadulni az áldozatbemutatás rémétől. *Humanizált formában* csökönyösen ragaszkodunk hozzá ma is. Egész

gondolat és érzésvilágunkat betölti az „áldozat szelleme. „Áldozatiliturgiáról” beszélünk. Felajánljuk a szentmisét ezért vagy azért. „Az istenségnek hódolattal nyújtott adományról” beszélünk, a „dicsőítés és hála áldozatáról”, és ami azonban fogalmi ellentmondás: „a szeretet áldozatáról”.

Pedig az „áldozatot”, az áldozatbemutatást soha *nem lehet erőszakmentesen* elgondolni. Az „adomány” (étel és ital, tömjén stb. áldozat) is „egy feljebbvalónak nyújtott adomány”, mely adó- és sarcfizetesként az erőszak összefüggésrendszerébe tartozik. A dicsőítés, a hála és szeretet sem lehet „áldozat”, sohasem léphet a sercegő hús helyébe, és nem illethető olyan szóval, amely eredetileg állatok és emberek lemészárlását, a pusztítás orgiáját jelöli. Olyan *egymást kizáró ellentmondás* van köztük, ami sem gondolatilag, sem érzelmileg nem oldható fel. *A vallási erőszak nem tetszik az Istennek. Istennek tetsző az erőszakmentes, szelíd istentisztelet és az erőszakmentes emberszeretet. Jézus a pogányok érdeklődésére arra utal, hogy bár meggyilkolják, de nem azért fog meghalni, hogy zsidó módra áldozati bárány legyen egy templomban, hanem azért, hogy földre kerülve búzamazgként százszoros termést hozzon. Vagyis az erőszakmentesség, a szelídség és ellenségszeretet* életpéldájaként álljon a zsidó és pogány előtt, az egész világ számára: Ő, aki a bitófán is az ellenségeiért imádkozik: „*Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek*” (Lk 23,34).

— Testvéreim! Mit képviselünk mi? *A lehetőségek:* 1) a tiszta *szeretet-irgalom* hitet, 2) csak egy *vallásos hitet* (áldozat bemutató vallást), 3) vagy a *vegyes „felvágottat”*: ezt is, azt is. Lehet, hogy az áldozatbemutatás nélküli, hatalmas (erőszakos) Isten nélküli keresztény hit sokak számára „*vallástalannak*”, „*puszta humanizmussá*” laposodott hitnek tűnik. De nem csak tűnik, hanem az is: *igazi humanizmus*. Ugyanis Jézus nem akart új vallást alapítani. A kereszténység nem *vallás*. A jézusi hit és erkölcs, nem vallásos hit és nem vallás erkölcs, hanem a *Szeretetisten hite* és a *jézusi szeretet erkölcse!* Kétséget kizáró tény, hogy az erőszakmentes szeretet prófétái és legfőképpen Jézus, a vérgőzös áldozati oltárok mellől, a bitófáról azt kiáltja bele a fülünkbe és az egész emberi történelembe, hogy „*Szeretetet, irgalmat akarok, és nem vallási erőszakot és nem vallási áldozatbemutatásokat!*” Merjük-e felvállalni Jézust laikusként, csak a Szeretetisten és az erőszakmentes szeretet képviselőjeként? Figyelembe vesszük-e majd ezt, ha a „*Bokor papság*” problémájáról gondolkodunk?!

Nagyböjt 5. vasárnapja

SAJGÓ SZABOLCS

BÚCSÚ...

elröppentél András / földi titkok öléből /
égiekbe röpítettek angyalok / jókedvű
Teremtőd szívébe / fészkelted magad / életed
onnan üzen / egyetlen vonalba rejtve / integet
felénk / mennyei rajzfüzetedből / ezerarcú
Isten

Simon András 1958–2024

WWW.SIMONGALERIA.HU